

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

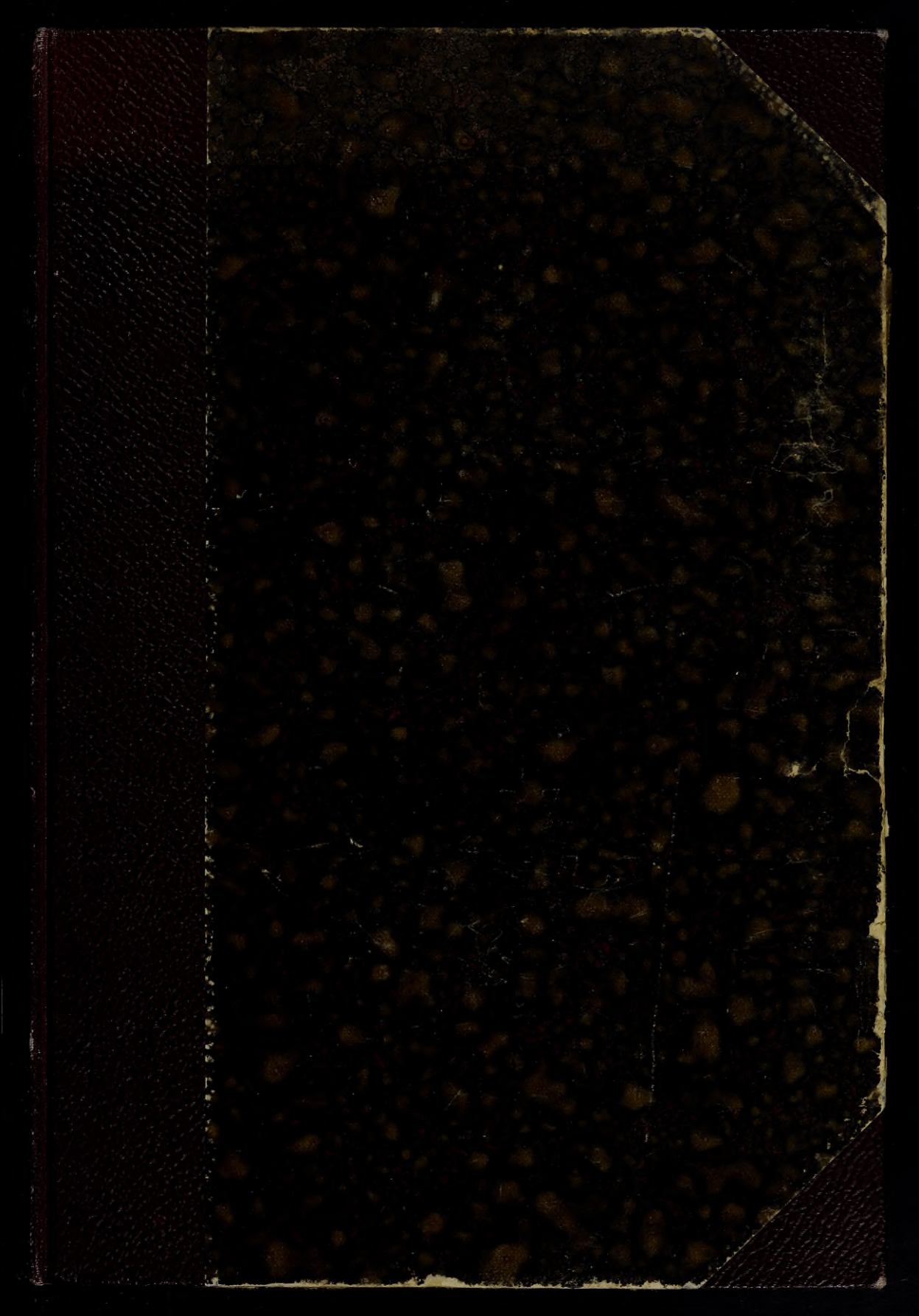
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Ar.

August Strindberg

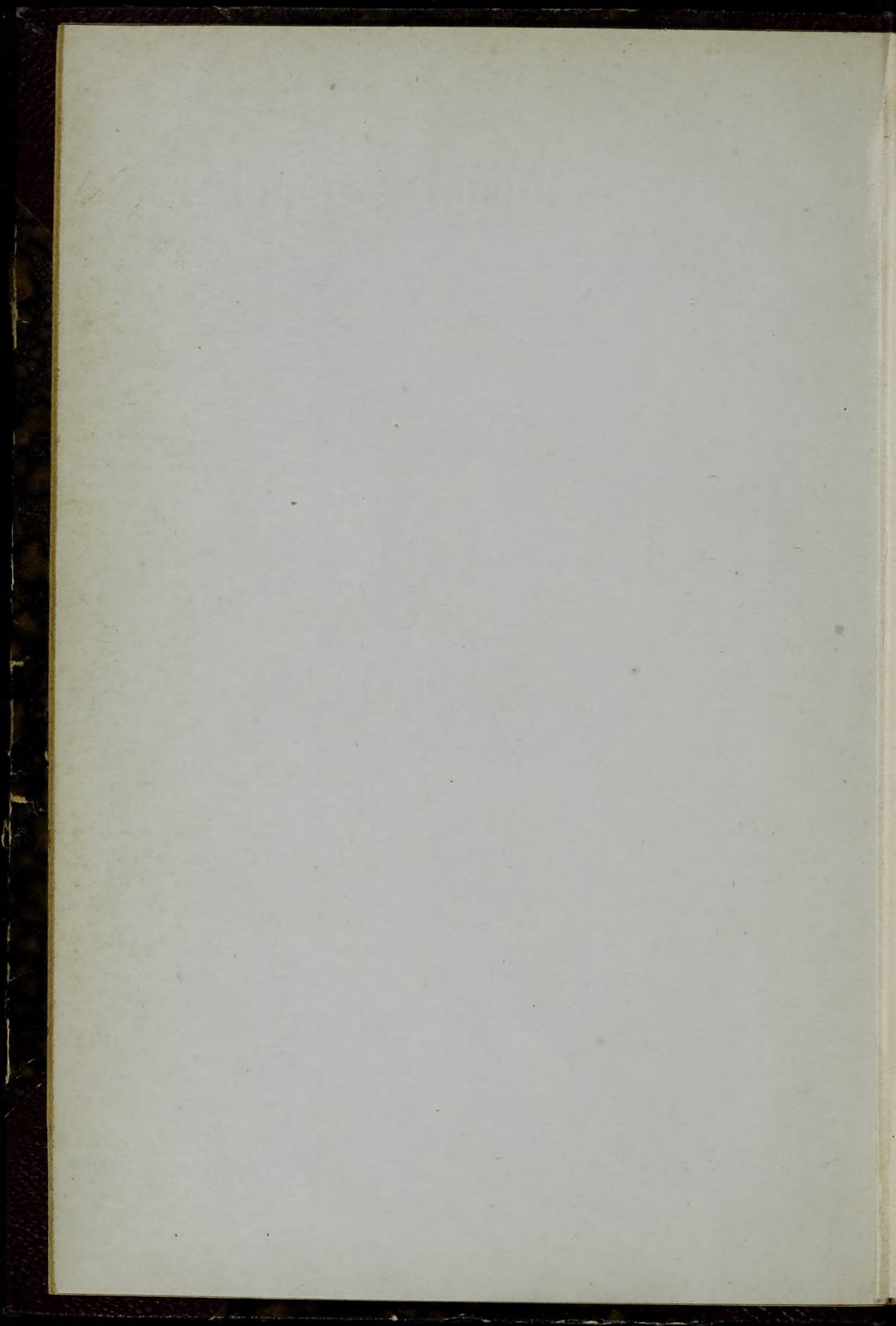
Erik XIV

Skådespel i fyra akter

C. & E. Gernandts förlags
Aktiebolag, Stockholm

Pris 2 Kronor

VASA-SAGAN

III.

Vasasagans del I är MÄSTER OLOF.
»   » II » GUSTAF Vasa.

De anakronismer som förekomma i denna pjäs äro nödvändiga offer åt dramats teknik.

Vitt.
Dv.

ERIK XIV

SKÅDESPEL I FYRA AKTER

AF

AUGUST STRINDBERG.

STOCKHOLM

C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS AKTIEBOLAG

ERIK XIV

ÖFVER DEN SVENSKA

REGENTEN

AVGIFTER

STOCKHOLM
KÖRSNERS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1899

PERSONER:

ERIK XIV.

GÖRAN PERSSON.

SVANTE STURE.

NILS STURE.

ERIK STURE.

NILS GYLLENSTJERNA.

KARIN MÅNSDOTTER.

GÖRAN PERSSONS MOR.

AGDA.

MARIA, hennes treåriga dotter.

JOHAN, hertig.

KATARINA STENBOCK, Gustaf Vasas änka.

CARL, hertig.

PEDER WELAMSON, Göran Perssons systerson.

MAX, fänrik.

BROVAKTEN.

EN HOFMAN.

MÅNS KNEKT, Karin Månsdotters far.

LEJONHUFVUD.

STENBOCK.

AKT I.

AKT I

Terrass på Stockholms slott. I fonden balustrad med toskanska kolonner; ofvanpå fajanskrukor med blommor. Nedanför och längre bort trädtoppar mastoppar med flaggor; längst bort kyrktorn och husgafnar. På terrassen: bosquécér, bänkar, stolar, bord.*

KARIN

sitter och sömmar vid ett bord.

MAX

står bredvid, lutad mot sin bardisan.

KARIN.

Kom inte så nära! Kungen sitter oppe i fönstret och spejar.

MAX.

Hvar?

---

* Samma dekoration som i Gustaf Vasa.

KARIN.

Till höger; men för Guds skull, se inte dit! —
Hur länge har Du vakten?

MAX.

Ännu en half timme!

KARIN.

Tala då! Max, frände och ungdomsvän . . .

MAX.

Ungdomskärlek, sade Du förr, Karin . . .

KARIN.

Därom vill jag icke erinra nu, då jag förverkat
din kärlek.

MAX.

Hvarför gjorde Du det? Du älskar ju icke din
älskare.

KARIN.

Ja, älska! Jag håller af honom som mitt barn; jag fattades af medlidande med honom från första stunden och kallade honom Blinda Blodlös efter min sista docka som han liknade; jag tog vår förbindelse som en plikt, då han visade sig lugnare och värdigare i min närvaro. Jag smickrade mig med att kunna taga fram det goda ur hans själ och jag kände huru jag själf blef bättre genom hans beröm. Men

nu är faran nära, ty han har vant sig att öfverskatta mig, och ser i mig sin goda ängel och sådant: tänk när han vaknar ur den drömmen en gång och upptäcker hur bristfull jag är. Ve! hvad han skall förakta mig, kalla mig hycklande och falsk . . . ve! . . . Max, gå åt sidan! Han har flyttat sig däruppe.

MAX

flyttar sig.

Jag råkade din far och mor i går.

KARIN.

Gjorde Du? Hvad sade hon?

MAX.

Detsamma som förut!

KARIN.

Hon föraktar konungens — frilla. Hon har rätt; och jag gör det också! Men det svider likafullt i hjärtat . . . Och far?

MAX.

Han säger att han knuffar dig i sjön, nästa gång han råkar dig på bron!

KARIN.

Men mina syskon? — Tänk de hälsa icke på mig! Det fins då något att vara stolt öfver äfven hos den fattige och föraktade!

MAX.

Träd ut ur din förnedring och följ mig!

KARIN.

Min vanära skulle bli din!

MAX.

Nej; jag skulle genom äktenskapets heliga band utplåna din skam . . .

KARIN.

Och mina barn?

MAX.

Skola bli mina.

KARIN.

Du talar så vackert att jag tror dig Max; men . . .

MAX.

Tyst, jag ser ett par öron bakom häcken, ett par öron som jag ville se spikade på en galge . . .

KARIN.

Det är Göran Persson . . . som söker smyga sig in i konungens gunst igen efter sista onåden.

MAX.

Och det måste Du hindra!

KARIN.

Om jag kunde! Alla tilltro mig att förmå allt numera, och ändock är jag icke mäktig något!

MAX.

Följ mig!

KARIN.

Jag kan icke, ty Erik säger att han skulle dö, om jag öfvergäfve honom.

MAX.

Må han dö!

KARIN.

Icke så! Du får icke önska lifvet ur honom eller ur någon annan, ty det straffar sig! — Gå nu undan, Max, eljes hör Göran oss!

MAX.

Vill Du möta mig i afton på lämpligt rum och fortsätta detta samtal ostördt?

KARIN.

Nej, det vill jag inte; jag kan inte!

MAX.

Karin, Du vet så väl som jag, att konungen ämnar gifta sig. Har Du betänkt det öde som förestår dig?

KARIN.

När den stunden kommer, men icke förr, skall jag veta att draga mig tillbaka.

MAX.

Då det är för sent! Tänk på engelska Elisabeths far, Henrik VIII; hans förskjutna gemåler fingo icke lefva efter, utan slutade på stupstocken. Och nu skall denna hundturkens dotter bli din dronning! Och bara det, att Du är till, skall vara henne en beständig skymf, som hon skall veta utplåna!

KARIN.

Hvad Du säger är rysligt . . . Gå undan fort, och se icke upp; han har nu gått ut på altanen!

MAX.

Hvar ser Du detta?

KARIN.

I min sykorg, där det sitter en spegel! — Gå, han har märkt dig och ämnar kasta något . . .

En skur af stora spikar faller ner öfver Max.

MAX.

Han kastar spikar efter mig; tror han jag är ett troll?

KARIN.

Gud nåde: han tror på alla onda makter men inga goda! — Gå nu, för Jesu Kristi namns skull!

MAX.

Väl! — När Du behöfver mig, Karin, så kalla på mig!

KARIN.

Gå! gå fort, eljes kastar han hammarn efter spikarne!

MAX.

Han är då galen?

KARIN.

Tyst! — Och gå, gå, gå!

MAX

går ut.

GÖRAN PERSSON

in bakifrån en buske, där man sett honom skymta fram.

KARIN.

Hvad söker I?

GÖRAN P.

Jag söker Er, min fröken, och medför goda och stora nyheter.

KARIN.

Kan I föra något godt?

GÖRAN P.

Någon enda gång kan äfven jag föra godt åt andra, med aldrig åt mig själf!

KARIN.

Tala, men akta er att synas, ty konungen står där uppe på balkongen . . . Vänd Er icke om.

GÖRAN P.

Min konung är mig onådig ännu, men han gör mig orätt, ty trognare vän än mig får han leta . . .

KARIN.

När I säger det själf!

GÖRAN P.

Det är icke ofta jag kan säga godt om mig, det vet jag nog, och när det händer, räknar jag det ej mig till förtjänst. — Fröken, hör mig! — Konungens frieriförsök i England har misslyckats. Detta betyder för Er och Era barn ökade förhoppningar, och för riket . . .

KARIN.

Talar I sant?

GÖRAN P.

Så sant jag lefver. Men — hör på mig! — Konungen har ännu icke mottagit budskapet. Akta Er väl att bli den som framför det! Däremot, blif vid hans sida när slaget träffar, ty det skall skaka

om i hans själ som endast en krossad förhoppning kan göra det!

KARIN.

Nu hör jag att I talar sant och att I är min och konungens vän.

GÖRAN P.

Men han är icke min!

En stålhammare kastas uppifrån mot Göran P., dock utan att träffa honom.

GÖRAN P.

tar upp hammaren, kysser den och lägger den på ett bord.

Mitt lif för min kung!

KARIN.

Gå undan eller han dödar er!

GÖRAN P.

Så må han!

KARIN.

Han är lynnessjuk i dag! Akta Er!

Det kastas en blomkruka ner, dock utan att träffa.

GÖRAN P.

Han kastar blommor, åt mig!

Bryter af en blomma, luktar på den och sätter den i ett knapphål.

ERIK XIV
 uppifrån, skrattar.

Hahaha!

GÖRAN P.

Han skrattar!

KARIN.

Det har jag icke hört på år och dag! Det betyder godt!

GÖRAN P.
 ropar uppåt.

Mera! — Mera!

En stol kastas ned och brytes sönder. Görän hopsamlar bitarne och stoppar i fickorna.

KARIN

ler.

Det är för tokigt!

GÖRAN P.

Låt mig vara hofnarr efter som Herkules icke kan väcka min herres leende mer! —

KARIN.

Gå icke på spikarne, Görän!

GÖRAN P.

skjuter af skorna och träder på spikarne.

Jo, med mina bara fötter, om det kan glädja min herre!

ERIK
uppifrån.

Göran.

GÖRAN P.

Göran är i onåd.

ERIK
uppifrån.

Göran! Håll! Stanna!

KARIN
till Göran.

Gå ickel!

Ett fång skodon, kuddar, dukar slängas ned.

ERIK.

Hahahahahaha! Göran! Stanna! jag kommer
ner! —

GÖRAN P.
till Karin.

Jag kommer igen när han längtar efter mig!

KARIN.

Mätte jag aldrig få ångra detta; men nu ber
jag Göran stanna! Erik är så olycklig, och än
värre blir han väl när han får veta sitt missöde!

GÖRAN P.

Erik är icke olycklig, men han leds, och en kung får icke ha tråkigt, ty då blir han farlig. Jag skall komma och muntra honom; men måste först gå ett ärende . . . jag måste . . .

KARIN

Men var nära här då slaget drabbar, ty eljes bryter han ut öfver oss . . .

GÖRAN P.

Jag skall ta emot stormen som jag var van förr, då han alltid skulle sticka efter mig, när han gjort något galet.

KARIN.

Göran! — Än ett ord! — Hörde I mitt samtal med fänriken Max?

GÖRAN P.

Hvartenda ord!

KARIN.

Jag fruktar Er; men vi två måste vara vänner!

GÖRAN P.

Det är det enda som är säkert . . .

KARIN.

Mätte jag aldrig få ångra detta!

GÖRAN P.

Fröken, oss binda band som knutits där nere
vid rännstenen; det är blodsband ser I, som duga!

Går ut.

ERIK

in från höger; mötes af en hofman från venster.

HOFMANNEN.

Ers nåde! —

ERIK.

Tala nu!

HOFMANNEN.

Nigels guldsmed ber i underdånighet få före-
träde för att visa klenoden, som är färdig.

ERIK.

Må han komma!

Till Karin.

Nu skall Karin få se något skönt!

NIGELS GULDSMED

in med ett läderfodral.

ERIK.

God dagen Nigels, du är en punktlig man, och
Du har min nåd!

Pekar på ett bord.

Lägg där!

NIGELS

lägger fodralet på ett bord.

ERIK.

Duk' opp!

NIGELS

öppnar fodralet och tar ut en guldkrona besatt med ädla stenar.

ERIK.

Ah!

Klappar i händerna.

Karin, se hit!

KARIN

stickar alltjämt.

Jag ser, min vän! — Mycket vackert!

ERIK.

Märker Du det svenska lejonet, som kugar Eng-
lands leopard!

KARIN.

Erik, Erik!

ERIK.

Hvad då?

KARIN.

Hvem skall bära den kronan?

ERIK.

Britanniens jungfru-dronning och min! Och när våra händer mötas öfver hafvet gripa vi om Norge och Danmark och då är Europa vårt! Detta är betydelsen af de sex byglarne, som böja sig samman, och de sex ädelstenarne.

Han tar kronan och vill lägga på Karins hufvud.

Du skall probera om den är tung.

KARIN

afböjande.

Den är alldeles för tung för mig!

ERIK.

Men låt mig fresta först! Se så! — Vill Du lyda?

KARIN.

Är det endast lydnad Erik fordrar, så är jag alltid den hörsamma tjänarinnan!

ERIK.

lägger kronan på hennes hufvud.

Se hvad den klär dig, Karin! Se dig i spegeln där i sykorgen som spionerar så bra på din herre . . . Hör nu, var inte Göran här? Hvart tog den galningen vägen?

KARIN.

Han fruktade sin herres onåd!

ERIK.

Äff! Onåd! Jag vill inte höra talas om'et!
 Är jag långsint kanske? Fick inte den unge Sturen
 resa i friarärendet åt mig, fastän han visat sig som
 förrädare i danska kriget och blef straffad därför?

KARIN.

Må jag slippa kronan nu?

ERIK.

Afbryt mig inte när jag talar. — Det var nog
 mången som tyckte jag gjorde Sturen orätt, men ser
 Du, det brydde jag mig inte om . . . emellertid . . .
 faller i tankar, synes frånvarande, försjunken och stirrar
 framför sig.

ENKEDRONNINGEN

promenerar utan synbar afsigt förbi.

ERIK

vaknar.

Hvad önskar styfmor? — Var så god och pro-
 menera sig därnere i flygelns borggård! Var så god!

ENKEDRONNINGEN

betraktar Karin, som är brydd.

ERIK

rycker kronan af Karin.

Sverige, Norge, Danmark, England, Skottland,
 Irland! — Det är sex ädelstenar!

NIGELS

drar sig åt bakgrunden.

ENKEDRONNINGEN.

Erik!

ERIK.

Kung Erik, om jag må be!

ENKEDRONNINGEN.

Och dronning Karin kanske?

ERIK.

Dronning Elisabeth, om jag får anhålla! Eller Maria af Skottland, eller Renatha af Lothringen, eller i sämsta fall Kristina af Hessen!

ENKEDRONNINGEN.

Du är mera beklagansvärd än ond; stackars Erik!

Går.

ERIK.

Karin, Du skall icke fästa dig vid den kvinnans snack; hon tror att jag är under isen därför att hon icke vet, att jag har sex kronor i min hand . . . Ja, det har jag, ty Sturen, som kan vara här när som helst, har skrivit från England att mina utsigter äro mer än lysande . . . mer än lysande! Jag hade för öfrigt en dröm härom natten! Hm! men det gör det samma! Icke sant, Du älskar

mig, Karin, så att Du gläds åt mina framgångar, icke sant?

KARIN.

Jag' gläds åt din framgång, men lider mer än Du af dina motgångar, och motgångar måste hvarje människa vara beredd på!

ERIK.

Det är jag också! Och Du anar icke hvilket fint spel jag spelar nu! Fyra trumf på hand!

Till Nigels.

Du får gå, Nigels; vi ses igen!

HERTIG JOHAN

synes i fonden.

ERIK.

Kom hit Hans Rödskägg, så skall Du få något! Jag är vid gifvarlynnne i dag!

KARIN

till Erik.

Ack, såra honom icke i onödan. Här är så fullt med hat redan!

HERTIG JOHAN

fram.

ERIK.

Min bror, efter mogen öfverläggning har Jag stannat vid det beslut att villfara din begäran. Katarina af Polen skall blifva din!

HERTIG JOHAN.

Min konungs nådiga tillstånd till en förening, som ligger mig så om hjärtat, kan endast göra mig glad och tacksam.

ERIK.

Tacksam äfven? Glöm då icke, att, när Du nu blir befryndad med kejsaren, och din son ärfver Jagellonys tron, Du har en Vasa att tacka för din makt! Med England skall jag befästa Norden, med Polen skall Du förskansa södern och östern — och sedan — får Du drömma resten själf!

HERTIG JOHAN.

Herr broders statsmannatankar bäras af örnvingar att jag en fattig sparf icke mäktar följa!

ERIK.

Väl! Gå i frid, och njut din storhets lycka, som jag går att njuta min!

HERTIG JOHAN.

Förlåt, herr broder, men en akt af denna betydelse plägar kräfva signet och underskrift!

ERIK.

Alltid skall Du ha skrifvet på papper som en fogde — här har Du min hand! Och mitt hjärtas härskarinna är vittne nog!

HERTIG JOHAN

kysser Eriks hand, sedan Karins och går hastigt.

Tack!

ERIK

till Karin.

Jag finner att han gick fortare ut än han kom in — och jag ser alltid räfsvansen släpa efter honom. — Tycker inte Du att han ser falsk ut?

KARIN.

Nej, det kan jag icke finna.

ERIK.

Din sympati för mina fiender är i ögonen fallande.

KARIN.

Du betraktar alla människor som dina fiender, Erik . . .

ERIK.

Därför att de hata mig, ja! men jag hatar dem tillbaka. — Hör Du Karin, hvad hade Du att språka med den där fänriken?

KARIN.

Det var ju Max, min frände!

ERIK.

Det passar dig icke att vara förtrolig med en knekt!

KARIN.

Hvad är jag, en knekts dotter, att jag skulle högmodas, då jag kallas en frilla.

ERIK.

Ja, men Du är en *kunglig* frilla...

KARIN.

Erik, Erik!

ERIK.

Jag säger som sanningen är...

KARIN.

Hvad vill Du kalla våra barn då?

ERIK.

Mina barn; det är något annat...

KARIN.

Hvad för annat?

ERIK.

Är Du grälsjuk? Hva!

KARIN.

Nej, nej, nej; ack, att jag kunde få säga ut allt!

ERIK.

Hvar är Göran? Jag längtar efter Göran hvarje gång Du är stridig. Göran ensam känner min själs alla hemliga gångar; han kan säga hvad jag tänker så jag knappt behöfver tala själf i hans närvaro... han är min broder och vän, och därför hatar Du honom!

KARIN.

Jag hatar honom icke, allra minst när han kan göra min herre glad...

ERIK.

Du hatar honom icke längre! Hvad har då hänt? Han måtte ha förtalat mig?

KARIN.

Åh, min Gud; hvad Du är olycklig! Erik, min stackars Erik...

ERIK.

Stackars? Skäms!

HOFMANNEN

in.

Herr Nils Sture presenterar sin respekt och ber om företräde!

ERIK.

Ändtligen!

KARIN

reser sig.

Må jag gå?

ERIK.

Nej blif! — Är Du afundsjuk på din stackars kung?

KARIN.

Nej, Gud nåde, han har intet att afundas!

ERIK.

Ditt öfvermod har skridit öfver gränsen! Akta dig för öfvermod, Karin. Det fins intet gudarne så misshagligt som öfvermod!

SVANTE STURE

in med

NILS STURE

och

ERIK STURE.

ERIK.

Hvad är detta för upptåg? Håller herr Nils intåg eller triumftåg i kungliga borgen?

SVANTE S.

Med förlof, konung och herre . . .

ERIK.

Må herr Nils, vårt kungliga sändebud, tala ensam. Han är väl ingen exekutor att han går med två vittnen.

SVANTE S.

Nej, det är han väl icke; men en dyrbar och sorglig erfarenhet, allt för sorglig att erinra, har lärt mig, familjen Stures caput, att behandla offentliga angelägenheter offentligt, så att icke lastarenom rum gifves förvränga och vanställa de klaraste handlingar och ord!

ERIK

står vid bordet med kronan.

Är det hämd detta, att herr Svante vill förgifta det kanske skönaste och största ögonblicket i mitt lif med erinrande om sin sons begångna förbrytelse, som jag var nog huldrik förlåta.

SVANTE S.

Herr Nils har aldrig begått någon förbrytelse!

ERIK.

Guds död och pina, karlen har vägrat lyda order i krigstid och det är förbrytelse...

SVANTE S.

Han vägrade utöfva omänskligheter...

ERIK.

Krig är alltid omänskligt och den som ej har courage hugga in på fienden, må sitta hemma vid spisen! Är det nog tjuggladt om den saken! — Herr Nils framför sitt ärende och därmed slut!

NILS STURE.

Nådige Konung, okärt är mig föra det budskap mig blifvit anförtrodt...

ERIK.

Hvar är brefvet?

NILS S.

Intet bref blef mig beviljadt; tyvärr blott ett muntligt svar, som jag måste öfversätta i anständigt språk för att icke såra Era öron och min tunga!

ERIK.

Är det afslag?

NILS S.

efter en paus.

Ja.

ERIK.

Och det gläder dig, Satan!

NILS S.

För himlens skull, nej...

ERIK.

Jo, Du skrattade i mjugg, din djäfvul!

SVANTE S.

Han skrattade icken!

ERIK.

Jo, han skrattade inom sig, i mjugg, sa jag!
Och det gjorde Du med, gamle skälm! Ni skrattade alla tre, *jag* såg det. Karin, såg *Du* inte hur de grinade?

KARIN.

Nej, vid allt hvad heligt...

ERIK.

Du också! Jag tror att helvetet svurit sig samman. Gå, gå, gå för fanen! Ut Era djäflar! Ut! Han kastar kronan öfver barrieren, tar upp de från balkongen nedsläppta föremålen och slungar efter Nils och Erik, som gått.

SVANTE S.

som stannat.

Ve det land, hvars konung är en däre!

ERIK.

Kallar Du mig dåre, ditt majestät, Du kältring,
son af en hynda!

KARIN.

Erik, Erik!

ERIK.

Håll din käft!

SVANTE S.

Går.

Gud vare oss alla nådig!

ERIK.

Men jag blir dig icke nådig, var säker på det!
till Karin.

Nu är Du glad, hva! — Svara då! — Det behöfver Du inte, för jag kan fatta dina känslor, läsa dina tankar, höra dina ord som Du icke vågar uttala. Hur skulle Du vara annat än glad, då jag fått korgen, då din rivalinna skymfat mig. Nu är Du säker på att få rå om mig ensam, hva? Nu tror Du att jag är nere, under isen, så Du ska få trösta mig! — Du, trösta mig! när pöbeln ler åt mitt missöde och herrarne göra gästabud för att fira mitt nederlag! — Och din far och mor, råkade jag dem i dag så sloge jag ihjäl dem; tänk hvad de ska roa sig. Och styfmor sen! jag ser henne sitta och le, så att hennes svarta tand synes — hon har en svart tand i öfre käken, som man påstår att sa-

lig far slagit in. — Hela riket har roligt i dag, alla utom jag! Jag! Haha!

HOFMAN

in.

Herr Nils Gyllenstjerna!

ERIK.

Gyllenstjerna! Välsignad vare han! Det är *min* man, en *man* framför allt! Bär honom hit i gullstol!

KARIN.

reser sig.

Nu går jag!

ERIK.

Ja, gå åt helvete!

Kastar sykorgen efter henne.

Och skvallra se'n!

NILS GYLLENSTJERNA

in.

ERIK.

Där är Nils! Det är roligt se en klok människa efter att ha måst höra på galningar! — Säg mig, Nils, hvad är det med den här engelska historien? Är kvinnan rubbad!

NILS G.

Nej, Ers nåde, saken är mycket enkel: hennes hjärta, som det kallas, är engageradt vid grefven af Leicester's — ja, hvad skall jag säga?

ERIK.

Haha! Det är hennes älskare! Det är en gat-hora således.

NILS G.

Mö är hon åtminstone inte, jungfrudronningen.

ERIK.

Och han heter Leicester. Kan man inte mörda honom?

NILS G.

Jo, det ginge väl för sig, om man ville betala ordentligt.

ERIK.

Vill Du mörda honom?

NILS G.

Jag?

ERIK.

Tio tusen daler! Hva?

NILS G.

Jag? Är det allvar?

ERIK.

Allvar? Du skall få dem på bordet i förskott!

NILS G.

Jag menade om Ers Nåde menade allvar, då han trodde att jag läte lega mig som mördare!

ERIK.

Skulle det vara något förnärmande?

NILS G.

En svensk adelsman . . .

ERIK.

Och en svensk kung! Vill Du lära mig mores?

NILS G.

Jag kom i ett helt annat ärende, men enär jag är så litet aktad af min konung, ber jag få bli entledigad.

ERIK.

Förrädare! Du också! Men så är det med hela adelspacket som menar sig ha flera anor än Vasa. Gå åt helvete!

NILS G.

skakar på hufvudet i det han går.

ERIK.

Ruska inte på hufvet, Du, för då ska jag ruska om dig så Du skall se alla fyra väderstrecken i nordväst.

NILS G.

stannar och fixerar Erik.

ERIK.

Se på mig Du, jag spricker inte!

NILS G.

skakar på hufvet och går.

ERIK

ensam; går af och an; sparkar undan föremål som ligga kvar på marken; därpå kastar han sig ner på en divan med tigerhud och gråter samt skrattar omväxlande.

GÖRAN PERSSON

in, fram till Erik; böjer knä.

Min konung!

ERIK.

Det är Göran! — Jag har varit ond på dig, men är det icke längre. Sitt och tala!

GÖRAN P.

Fråga mig hållre, Nåde!

ERIK.

Nåda mig inte! Dua! Så kan jag vara förtroligare! Känner Du nyheten?

GÖRAN P.

Känner intet nytt!

ERIK.

Nåväl. Jag har afskedat engelskan.

GÖRAN P.

Och hvarför?

ERIK.

Det var en gathora, hade en älskare . . . så nu är det slut. Men det som retar gallsten på mig är att Sturarne tro det hon gifvit mig korgen, och nu gå de och sprida ut min skam.

GÖRAN P.

Åh bevars' väl!

ERIK.

Göran! Hvad är det med dessa Sturar, som alltid korsa den väg Vasarne skola fram? Är det icke något fatalt med den släkten? Men hvad?

GÖRAN P.

Svårt att säga. Godt folk har de alltid varit, något dålmånsar, men de härstamma från Englebrektsmördaren Natt och Dag . . .

ERIK.

Det har jag aldrig tänkt på. Kanske den blodskulden gjort att de aldrig fått kronan?

GÖRAN P.

Och så ha de blod från Erik Helige och Folkungarne; med ett ord alla Sverges anor ha stått vid deras dopfuntar. Men hvarför fruktar Du dem? Du ser ju hur ödet, eller hvad det kallas, har korat och utvalt Vasa!

ERIK.

Hvarför jag hatar dem? Om jag visste't! Något ligger väl däri, att Svante Sture älskat min första styfemor och ju än i dag är släkt med min andra styfemor, och henne hatar jag så att jag kan bli bindgalen!

GÖRAN P.

Kung och vän, Du begagnar så ofta det där ordet hata att Du slutligen inbillar Dig vara mänskosläktets fiende. Lägg bort det! Ordet är skaparkraftens första verkligblifvande; och Du går och förhäxar dig själf med denna incantation! Säg »älska» litet oftare och Du skall inbilla dig vara älskad.

ERIK.

Nya toner, Göran; har Du varit där och tittat?

GÖRAN P.

Ja, jag har varit där!

ERIK.

Det är Agda förstås?

GÖRAN P.

Nej, det är... en annan!

ERIK.

Är hon skön?

GÖRAN P.

Nej, för världen är hon ful; men i ett visst ögonblick såg jag ur bilden, Plato kallar. Du vet den där uppenbarelsen af det bästa, det otimliga bakom hennes ansiktsmask, och se'n dess . . . hm . . . älskar jag henne.

ERIK.

Så sällsamt! När Du sade ordet älska, som Du dock blygdes för, så blef Du riktigt vacker, förvandlad . . .

GÖRAN P.

Är jag då så rysligt ful?

ERIK.

Alldeles djäfligt. Har Du inte sett dig i en spegel?

GÖRAN P.

Jag undviker speglar! — Men kan Du drömma något så galet: hon tycker jag är vacker! Haha!

ERIK.

Tycker hon det alltid?

GÖRAN P.

Nej, inte alltid! Bara . . . när jag inte är elak!

ERIK.

Haha! När Du är snäll, alltså!

GÖRAN P.

generad.

Om man så vill! —

ERIK.

Du är en strunt, Göran, och jag känner inte igen dig!

GÖRAN P.

Tant mieux, för mina fiender!

ERIK.

Ärnar Du gifta dig snart?

GÖRAN P.

Kanske!

ERIK.

Nå, säg nu hvem jag skall gifta mig med!

GÖRAN P.

Med polskan Katarina förstås, så ha vi alla östersjöstränderna och får kejsaren själf till frände.

ERIK

rusar upp.

Död och domedag! — Hvilken tanke! Du, Göran, ja, Du är en märklig man; och jag sa' nyss åt Karin att jag icke behöfde tänka själf i din närvaro! — Men, ett ilbud! Helvete! —

Slår tre slag i händerna.

HOFMAN

in.

ERIK

utom sig.

Skicka bud efter Hertig Johan! Grip honom död eller lefvande . . . slå armar och ben af honom om han rymmer . . . Fort, som tanken!

HOFMAN

ut.

GÖRAN P.

Hvad betyder detta?

ERIK.

Det betyder att den skurken narrat mig lofva med hand och mun att han skall få Katarina af Polen!

GÖRAN P.

Det var en slem historia!

ERIK.

Är det inte som om fan blandat korten? *Han*, min styfmors son, Sturarnes frände skulle ärfva Östersjön; han jesuiten, papisten, bli kejsarfrände . . . han!

GÖRAN P.

Hvad har Du gjort, Erik? Ack om Du låtit mig råda! — Tänk; Johans afkomlingar bli kungar

i Stor-Polen, som har lika många människor som Frankrike, och som sträcker sig ut öfver Ryssland! Johans barnbarn kunna bli kejsare i Österrike, och redan hans gemål har arfsrätt nere i Neapel genom huset Sforza! Ve oss!

ERIK.

Därför skall ormen krossas i äggskalet . . .

GÖRAN P.

Och så komma de katolske öfver oss; Du vet Johans sympatier för jesuiter och påfvens anhang! Hvad har Du gjort, Erik?

ERIK.

Den största dumhet i mitt lif!

GÖRAN P.

Låt den bli den sista!

ERIK.

Vill Du göra de andra, skall Du få . . . Har Du icke märkt att allt hvad jag lägger hand vid blir dumt och bakvändt!

GÖRAN P.

Inte särskildt, men lycka har Du icke!

ERIK.

Och Du då, som skall sluta i galgen! Men Du vet så mycket mer än jag, och därför skall Du bli

min rådgifvare . . . Tänk, det hade jag för jag var vid gifvarlynn och ädelmodig . . .

GÖRAN P.

Om Du gör mig till din rådgifvare, Erik, så vill jag inte figurera som kammar-råd, den där får bära hundhufvudet för allt utan att ha något att säga. Nej, Du skall ge mig makt med ansvar, så att jag kan handla och stå själf för mina handlingar! — Gör mig till prokurator!

ERIK.

Väl! Nu är Du prokurator!

GÖRAN P.

Under afvaktan på fullmaktens bekräftelse af riksråden . . .

ERIK.

Behöfs inte! Jag regerar själf!

GÖRAN P.

Så skall det låta!

HOFMAN

in.

ERIK.

Tala!

HOFMAN.

Hertigens jakt hade redan afseglat med god vind . . .

ERIK.

Förlorade!

GÖRAN P.

Låt jaga honom! Genast!

HOFMAN.

Men den ädle herren Nils Gyllenstjerna bad mig framföra hans ärende, som rör denna angelägenhet närmare . . .

ERIK.

Vräk ur Dig, fort!

HOFMAN.

Saken lär förhålla sig så, att hertig Johan . . .

ERIK.

Göran, Göran!

HOFMAN.

Hertig Johan är i hemlighet vigd med den polska prinsessan . . .

ERIK

sätter sig.

GÖRAN P.

Då äro vi räddade; låt mig nu sköta spelet!

ERIK.

Jag förstår intet.

GÖRAN P.

Hertigen har genom denna själfrådiga handling brutit Arboga artiklar och därtill ingått alliance med främmande makt. Sänd alltså flottan ut och fångsla honom, så skola vi sedan öppna rättegång; högmålsprocess! Duger det?

ERIK.

Ja, men hvad får jag?

GÖRAN P.

En fiende mindre, och en farlig sådan!

ERIK.

Brödrastriden, folkungaleken är icke slut,

GÖRAN P.

Nej, så länge hertig Johan lefver, som genom sin moder förer folkungablod från kung Valdemar, blir ingen frid i landet! —

Till Hofmannen.

Befall riksamiralen Horn genast infinna sig hos konungen, så skall vilda jagten snart vara i gång!

ERIK.

Är det Du eller jag som är kungen?

GÖRAN P.

För ögonblicket syns det vara jag!

ERIK.

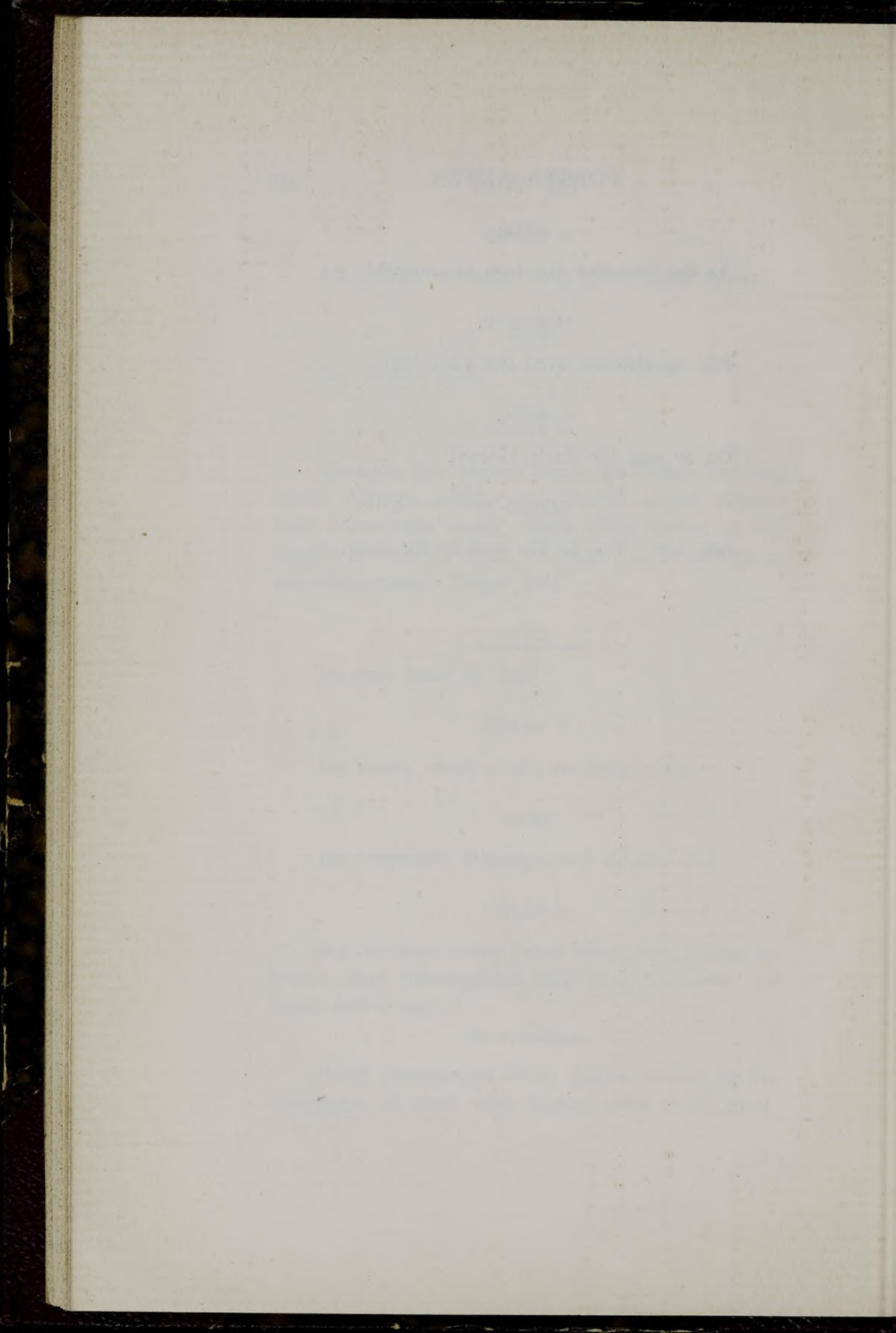
Du är mig för stark, Göran!

GÖRAN P.

Inte alls! Det är Du som är för svag!

AKT II.

AKT II

Ett stort rum hos Göran Persson. I hörnet till höger en spis med kokkärl; där bredvid ett matbord. I vänstra hörnet står Görans skrifbord.

GÖRAN P.
sitter och skrifver.

MODREN P.
står vid spisen.

Kom och ät nu, gosse!

GÖRAN P.
Omöjligt, mor!

MODREN P.
Då blir maten förstörd igen!

GÖRAN P.
Förstörd blir han väl inte fast han blir kall!
Tyst lite, är Du snäll.

Skrifver.

MODREN P.
fram till Göran.

Göran: är det sant att Du är anställd hos konungen igen?

GÖRAN P.

Ja, det är sant!

MODREN P.

Hvarför har Du inte talat om det för mig?

GÖRAN P.

Jag talar i allmänhet litet, och jag måste behålla vissa hemligheter för mig själf...

MODREN P.

Hvad får Du för att Du tjänar hos konungen?

GÖRAN P.

Hur mycket jag får? — Det har jag inte frågat, och han har glömt tala om det!

MODREN P.

Hvarför tar man en tjänst om inte för lönens skull?

GÖRAN P.

Ja, mor lilla, det är din synpunkt på saken, men jag har en annan.

MODREN P.

Men jag, som skall sätta fram mat på bordet tre gånger om dagen, måste tänka på annat sätt! För öfrigt, Göran, hvad vill Du till hofs att göra? Fick Du icke nog af förödmjukelser en gång i gamle kungens tid?

GÖRAN P.

Förödmjukelser, mor, är jag uppammad vid, så de bita ej på mig; att jag tjänar konungen är därför att jag känner det som en kallelse eller en pligt, ty han är svag och äger en förmåga att skaffa sig fiender öfverallt.

MODREN P.

Och Du vill stödja honom. Du som knappt kan stå på egna ben!

GÖRAN P.

Det ser ut som om jag skulle kunna det . . .

MODREN P.

Göran, din goda vilja löper så ofta före din förmåga . . . så hände sist när Du tog upp den öfvergifna Agda och hennes barn.

GÖRAN P.

Det går väl ingen nöd på dem ännu? Och bättre tider stunda för oss alla.

MODREN P.

Vet Du hvad tack Du får för din vackra handling?

GÖRAN P.

Jag vill inte höra talas om vackra handlingar, för det tror jag inte på, och någon tack väntar jag inte. En olycklig kvinna begärde min hjälp, och så fick hon den; det var helt enkelt.

MODREN P.

Men nu säger man att hon är din frilla.

GÖRAN P.

Det kan jag tänka mig; men det skadar tyvärr endast henne!

MODREN P.

Är Du viss på det?

GÖRAN P.

Viss? Hm!

MODREN P.

Agda kan ju gå och fatta tankar om dig såsom om Du hade afsikter med henne, och sedan finge Du skulden att ha uppehållit henne.

GÖRAN P.

Moder! hvad har jag inte fått skuld för? Alla Eriks galenskaper skylde man på mig, till och med

det här med Karin, som jag dock sökte hindra utan att kunna det. Emellertid har jag insett att hon är den enda som kan skänka konungen någon lycka och frid, och därför är jag blifven Karins vän . . .

MODREN P.

Du blandar dig i för mycket, Göran, och Du bränner fingrarna!

GÖRAN P.

Åh nej!

MODREN P.

Lita icke på furstar . . .

GÖRAN P.

Jag litar på ingen annan än mig själf! Till att bära krona är jag icke född, men till att härska; och då jag endast kan få härska genom min konung, är han min sol. När han går ned, slocknar jag, och därmed väl!

MODREN P.

Tycker Du om Erik?

GÖRAN P.

Ja och nej? Vi äro fästade vid hvarandra genom osynliga band; det är som om vi voro födda i samma kull och under *en* konstellation. Hans hat är mitt, hans tycken äro mina, och sådant binder människor vid hvarandra.

MODREN P.

Ja, son, Du går dina vägar; jag kan hvarken följa dig eller hindra dig . . . Tyst, där är Agda!

AGDA

in med sin treåriga dotter.

God dag moster, god dag Göran!

GÖRAN P.

Välkommen barn; kom och hälsa, Maria!

MARIA

nalkas skrifbordet och rör om i papperen.

God dag, morbror!

GÖRAN P.

vänligt.

Ditt lilla, lilla odjur, ska Du röra om i mina papper så! — Om Du anade hvad Du gjorde!

MARIA.

Hva skiver morbror jämt för?

GÖRAN P.

Ja, Du, om jag kunde säga det! — Är Ni hungriga, så sätta vi oss att spisa.

AGDA.

Tack Göran; Du bryter ditt bröd åt den hungrige, och . . .

GÖRAN P.

As-ch! Du får inte säga så! Huru ofta har jag inte suttit vid andras bord! —

MODREN P.

Och själf äter han intet!

GÖRAN P.

Det är alldeles osanning, för när jag slår mig lös om aftenen, är jag en frossare, och bland rumlare åtminstone inte den minsta. Ät nu!

Alla sätta sig till bords. Det bultar. Göran reser sig; drar en afdelningsskärm om de spisande.

MARIA

håller händerna för ansiktet.

Är det Malte som bultar? Jag är rädd, mamma!

AGDA.

Maria ska inte vara schåpig, för det fins ingen Malte!

MARIA.

Jo, för det har Anna sagt och jag är rädd för Malte!

SVANTE S.

in, högdraget.

Vill sekreteraren unna mig ett kort samtal?

GÖRAN P.

Ett långt, herr riksråde . . .

SVANTE S.

Grefve, om jag får be. I kanske inte vet att jag är grefve, comes?

GÖRAN P.

Åh bevars väl, det vet jag, så mycket mer som jag gjort Er till grefve!

SVANTE S.

Vet I skam?

GÖRAN P.

Inte så, inte den ton! Jag var konungens rådgifvare vid kröningstillfället och på mitt förord ensamt blef I nämnd Sverges första grefve.

SVANTE S.

Fy för fan att jag skall ha min upphöjelse att tacka en straffad person!

GÖRAN P.

Sakta, herr grefve! Jag har som en ung libertin fått sofva af ett rus i tornet och det är icke vanärande, men I borde sofva hela ert återstående lif i tornet som en upprorsmakare och drottsvikare.

SVANTE S.

Hå! Kantänka det!

GÖRAN P.

döljer papperen på borden.

Endast Era stora förtjänster under salig kung Gustafs tid har räddat Er från välförtjent straff. Tag Er nu till vara!

SVANTE S.

För dig prästkläpp!

GÖRAN P.

Min mor sitter bakom den där skärmen! Tänk på det!

SVANTE S.

Och horungen också?

GÖRAN P.

Fy skämme Er, herr Svante! Jag satt nyligen och talade väl om Er för konungen: jag sa' att Sturarne alltid varit godt folk, goda människor, och jag vill tro det än; men I gör allt för att skämma Er, med ert orimliga högmod. Adel är I, men hvad är adel? En häst med en karl på! — Styra riket förstån I icke, och viljen intet lära utom stalltjänst och knektforor; I föraktar pennfåktaren, men pennan har planritat hela den nytid som gått förbi er och som I ej förstån! Mänskorätt och mänskovärde, vördnad för olyckan och förlåtelse för skulden, det är nya

deviser, som ännu icke skrivits i Era sköldemärken. Jag kunde varit grefve, men har icke velat, ty mitt öde befaller mig dväljas där nere bland de ringa och vanbördiga, där jag är född . . .

SVANTE S.

Skrifvareregimente och bokmaleri skall kanske stå mellan konung och rikets herrar?

GÖRAN P.

Rikets herre skall blott vara en, och inga herrar skola stå mellan konung och folk! Så lär oss landets historia, från Ingjald som I kallen Illråda, emedan han innebrände småkonungar; genom Jarl Birger och Folkungarne ända fram till Kristian Tyrannen som halshög småkonungar. »Konung och folk» så borde riksvapnets inskrift lyda och kanske kommer det en gång att lyda . . .

SVANTE S.

När I blir vapenmålare?

GÖRAN P.

Hvem vet?

SVANTE S.

ryter.

Ber I mig sitta; eller skall jag stå!

MARIA

bakom skärmen.

Hvarför skriker gubben så rysligt hårdt, mamma?

AGDA.

Tyst, mitt lilla barn!

GÖRAN P.

Stå eller sitt, herr riksråd; jag är utan all rang
och lite öfver . . .

SVANTE S.

Hå fan!

GÖRAN P.

Svärj icke, grefve; det sitter ett barn där inne
och en kvinna . . .

SVANTE S.

Reprocher tror jag!

GÖRAN P.

Ja! Hvarför icke! I min egenskap af ordfö-
rande i konungens nämnd tillåter jag mig göra före-
ställningar först; sedan ha vi andra medel mot de
ohörsamme . . .

SVANTE S.

Konungens nämnd!

GÖRAN P.

Jo; jag är högste domare i högsta domstolen . . .

SVANTE S.

Men jag är riksråd . . .

GÖRAN P.

I är rådgifvare som höres, men icke behöfver lydas, jag är konungens prokurator som befaller och icke lyder . . . om vi nu ska stå här och skryta som hästbytare!

SVANTE S.

Prokurator? Det var nytt!

GÖRAN P.

Alldeles nytt! Här ligger min procura jämte andra papper af stor vikt!

SVANTE S.

något höfligare.

Detta är ju en revolution . . .

GÖRAN P.

Ja, och den största som varit sedan Karl Knutsons räfst och kyrkoreformen . . .

SVANTE S.

Och I tror att Sverges adel och rikets råd underkastar sig denna afsättning?

GÖRAN P.

Det är jag viss på, ty konung Erik har krigsmakten, flottan och hela folket med sig!

SVANTE S.

Kan man inte öppna ett fönster här, det luktar så grymt härinne...

GÖRAN P.

vred.

Det är litet köksos bara, och när I gått ska vi *ändå* vädra... efter Er! Men I bör gå mycket fort, mycket; förstår I?

SVANTE S.

går, men fjädrarne på baretten stöta mot dörrposten.

GÖRAN P.

Akta hufvet, herr Svante!

SVANTE S.

tillbaka.

Jag glömde mina handskar!

GÖRAN P.

har fattat handskarne med eldtången och öfverräcker dem sålunda.

Var så god!

SVANTE S.

går, betänksam under det Göran Persson håller dörrn, därpå spot-
tar Göran efter Svante S.

GÖRAN P.

Tvi vare dig och de dina! Du har rört mig och de mina, sa' huggormen.

MARIA.

Var gubben så rysligt ond på morbror Göran mamma?

GÖRAN P.

blid.

Gubben har gått nu, älskade barn, och kommer aldrig igen mera.

MODREN P.

Göran! Göran! Är det sant allt hvad Du sade? Är Du prokurator eller hvad det hette?

GÖRAN P.

Visst är jag!

MODREN P.

Var då ädelmodig mot dina fiender.

GÖRAN P.

Det beror af dem och deras uppförande, och i nästa stund afgörs deras öde af dem själfva.

MODREN P.

Af dem själfva?

GÖRAN P.

Ja, ty nu går herr Svante och talar om det här; men jag har spejare, och hvarje hotfullt ord

från småkonungarne skall dömas i nämnden. Konspirera de, ja, då äro de förlorade.

MODREN P.

Göran, var ädelmodig . . .

GÖRAN P.

När ädlingarne börja, så skall jag fortsätta!

MAX

in.

I har kallat på mig, sekreterare!

GÖRAN P.

Sitt ner! —

Till modren.

Mor, lämna oss, är Du god!

Till Max, vänligt men bestämdt.

Hör Du Max! Jag lyssnade till ditt sista samtal med fröken Karin . . .

MAX.

Jag kan tänka mig det!

GÖRAN P.

Inte så barskt, min gosse! — Dina känslors uppriktighet betviflar jag icke ett ögonblick . . .

MAX.

Hvad vill I med mina känslor?

GÖRAN P.

Jo, jag vill att dina känslor icke skola uppträda störande i ett människolif som är dyrbart för oss alla och riket. Fröken Karin kan bli drottning, om Du lämnar henne i ro för dina känslor, och Du behöfver icke bekymra dig om hennes upprättelse, ty den sköter konungen själf.

MAX.

Det gör han icke.

GÖRAN P.

Hör Du, unge man, hvad jag nu säger dig är så godt som kungsord, och nu befaller jag dig, vid den risk Du kan tänka dig, att icke nalkas fröken Karin, ty en enda misstanke från konungens sida om Karins odelade ömhet, kan bringa honom i olycka och henne i fördärf. Du säger att Du älskar henne! Väl, visa då att Du vill hennes bästa!

MAX.

Nej, icke som I menar det!

GÖRAN P.

Godt! Då skall Du aflägsnas! Ser Du: här ligger en order för dig till Elfsborgs fästning.

MAX.

Den tar jag inte emot!

GÖRAN P.

Skrik inte, för Du kan lätt bli nedtystad!

MAX.

Uriabrevet! Hva?

GÖRAN P.

halfhögt.

I detta fallet är det Du som lockar Bathseba, hvilken aldrig tillhört dig, ifrån hennes barns fader. — Lyd mitt råd och tag brevet!

MAX.

Nej!

GÖRAN P.

Gå då härifrån och sök en själasörjare, ty dina timmar äro räknade!

MAX.

Hvem räknar dem?

GÖRAN P.

Jag! — Farväl med dig, för evigt!

MAX.

Med hvilken makt dristar I så döma?

GÖRAN P.

Med rättens, och lagens, som dömer den hvilken lockar annans fästekvinna! Nu vet Du det! Och därmed slut!

ERIK XIV

in.

MAX

förskräckt, smyger ut osedd af Erik.

GÖRAN P.

drar i en klocksträng, man hör en klocka klinga.

Förlåt, Nåde!

ERIK

blid.

Skadar icke! — Äro vi ensamma?

GÖRAN P.

Ja, så godt som! Mor sitter där innanför; men hon må gärna höra, hälst här inga hemligheter finnas.

ERIK

genom gardinen.

God dag, mor Persson, vi ha blifvit stadiga nu, Göran och jag, så I behöfver intet frukta!

MODREN P.

Jag vet det, Ers nåde, och fruktar intet!

ERIK.

Det är väl, det är väl! — Nå Göran, nu har jag nyheter.

GÖRAN P.

Goda?

ERIK.

Det beror på dig, hur Du förstår begagna dem!

GÖRAN P.

De onda duga också!

ERIK.

Säg då hvad detta duger till! — Johan är, som Du vet, redan gift med Katarina . . .

GÖRAN P.

Det betyder Polen på vår sida mot Ryssland.

ERIK.

Kan det inte betyda också, att hertigen är öfver konungen?

GÖRAN P.

Det må vi se se'n!

ERIK.

Se'n har Johan låtit gripa mina sändebud och förskansat sig i Åbo samt rest finnarne!

GÖRAN P.

Det betyder att hertigen lyft härsköld mot sin konung och följaktligen förvärvat frihet och lif.

ERIK.

Låtom oss säga frihet . . .

GÖRAN P.

Och lif! Det beror på ständerna, som skola döma honom!

ERIK

upprörd.

Inte lif! — Jag vill inte ha med blod att göra sedan jag fått mina barn omkring mig.

GÖRAN P.

Alltså, och medan ständerna äro samman, så må högmålssaken föredragas!

ERIK.

Ja, men inte lif! Då får jag inte sofva om nätterna!

GÖRAN P.

Din store fader, riksbyggmästaren, höll alltid på domareregeln att icke taga hänsyn till frändskap, vänskap eller skyldskap. Först riket, sedan byket!

ERIK.

Du är mig för stark, Göran!

GÖRAN P.

Inte alls! Men så länge jag förmår skall jag försvara din krona mot dina fiender!

ERIK.

Har jag fiender?

GÖRAN P.

Ja! Den värste var här nyss!

ERIK.

Det är Sturen!

GÖRAN P.

Så är det, och jag fruktar vi öfverskattat deras förträfflighet. Grefve Svante, som gjorde sig omak komma hit att skymfa mig, utfor i hotelser mot regeringen och de nya formerna . . .

ERIK.

Skymfade han dig? — Hvarför låter Du icke mig adla dig så blir Du mera lik herrarne?

GÖRAN P.

Nej, det vill jag inte! Jag vill inte inlåta mig i rangtäflan med herrarne och själf bli en småkonung. Så länge jag är småfolkets ställföreträdare är jag berättigad, och endast mina förtjänster må adla mig eller degradera mig!

ERIK.

Det grämer mig att Du alltid skall ha rätt, Göran!

GÖRAN P.

Åh schidt!

ERIK.

Men har Du betänkt en sak: att Johan är besläktad med herrarne och att ler och långhalm hänga ihop?

GÖRAN P.

Det var naturligtvis min första tanke, och därför gå de i samma nät!

ERIK.

Tänk att jag kan aldrig känna mig som släkt med Johan eller högadeln; men det är väl min tyska börd. Och det är nog den, som lägger hinder för mina stora giftermålsplaner!

GÖRAN P.

Du är ju gift, Erik.

ERIK.

Jag är och jag är inte. Vet Du, att ibland så förefaller det mig — — att det är bra som det är!

GÖRAN P.

Se där! Kanske vi kommer på bröllop snart?

ERIK.

Hvad skulle herrarne säga om det?

GÖRAN P.

Men hvad de skulle känna i skinnet. Tänk på det!

ERIK

gnuggar händerna.

Det skulle svida! Haha! Men den historien får Du inte lägga dig i. — Säg dock en sak, huru går det med ditt bröllop?

GÖRAN P.

Det får *Du* inte lägga dig i!

ERIK.

Haha! — Jag vet inte, men jag tycker mer om dig se'n Du blef infångad af Amor, och jag litar mer på dig än förut. Kan jag inte få se »Urbilden» en gång?

GÖRAN P.

Jag skall be att min värderade vän icke skämtar med det, som måste vara hvarje man af ära heligt...

ERIK.

Du är ett as, Göran!

GÖRAN P.

Jag har varit, men är icke mera, men det känner jag, att skulle *hon* svika mig, då . . . då skulle den gamle Göran komma igen!

ERIK.

Gamle Göran djäfvulen från Blå Dufvan. »Vid guldets klang, när raffeln går» . . .

GÖRAN P.

pekar åt gardinen. •

Tyst, mana icke upp det stygga förgångna . . . då jag var ond, så ond, därför att ingen älskade mig . . .

ERIK.

Du är en känslöschit, Göran! — Inte må Du tro att hon älskar dig!

GÖRAN P.

Hvad säger Du? Hvad menar Du? — Hvem har sagt det? Hvem? Hvem?

ERIK.

Se så! inte vet jag något, jag sa' så bara, därför att det plägar vara så!

GÖRAN P.

Erik, rör inte vid den strängen, för då stiger djäfvulen ner i min själ, där jag nyss rest ett litet kapell åt den okände Guden . . .

ERIK.

Hååå!

GÖRAN P.

Ja, det är underligt med kärleken, hm, att den beledsagas af minnen från barndomstron . . .

ERIK.

Hm!

GÖRAN P.

Grina Du!

Det bultar på dörren.

GÖRAN P.

till Erik.

Skall jag öppna?

ERIK.

Så gärna! — Det fins bara en människa jag inte vill möta.

GÖRAN P.

frågande min.

ERIK.

Det är Karins far! Måns knekt!

GÖRAN P.

ryggar tillbaka.

Måns knekt!

MÅNS K.

stiger in beslutsamt, dock utan att genast känna igen Erik, lämnar Göran en skrift.

Vill sektern vara god och se igenom det här. Känner igen Erik, först försagd, sedan stryker han långsamt af stålhufvan.

Konungen! — Jag skulle böja knä, men jag kan vid Gud i himmelen icke, om det ock skall gälla mitt hufvud.

Paus.

Tag mitt hufvud som I röfvat min ära!

ERIK.

Din ära, Måns, kan upprättas . . .

MÅNS K.

Genom att gifta bort henne? Det är ackurat mitt ärende.

ERIK.

Du gifter icke bort min fästekvinna, karl.

MÅNS K.

Jag vet icke att min Karin är trolofvad; skämt har i henne, men nu fins en hederlig man, som vill göra godt där I brutit.

ERIK

till Göran P.

Tänk, sådant skall jag stå och höra på af en simpel knekt.

MÅNS K.

Jag undrar hvem som är simplast . . .

ERIK

till Göran.

Bind mig, eljes dödar jag honom!

MÅNS K.

Jag är morfar åt era barn, antingen det behagar Er eller icke, hvad är jag då gent emot Er?

ERIK.

Du är min Karins fader, och därför förlåter jag dig. Hvad begär Du?

MÅNS K.

Det I aldrig kan ge mig åter!

GÖRAN P.

Tag ditt papper och gå, karl!

MÅNS K.

Så må det ske utan papper, men ske må det!

ERIK.

Hvad är det som skall ske? Ämnar Du locka Karin ifrån mig och mina barn?

MÅNS K.

Om vi icke äro ense i den punkten, så ha vi Riksens ständer att döma emellan oss!

ERIK.

Kommer den från afgrunden?

MÅNS K.

Nej, han kommer från riksdrotset, herr Svante Sture.

ERIK.

Alltid Sture! — Måns knekt, Du har för tillfället öfvertag emedan Du har rätt. Vill Du ge dig till tåls skall Du få rätt!

MÅNS K.

Jag vill blott ha min dotter och mina barnbarn, mina, efter som I icke erkänner dem!

ERIK

till Göran P.

Hvad säger lagen om detta fall?

GÖRAN P.

Lagen säger att oäkta barn följa modren!

MÅNS K.

Det är *den* lagen, men så kommer en annan, som är skrifven i öfvergifna barns hjärtan, och den

frändömer en ärelös fader den ömhet han tror sig ha rätt att fordra.

GÖRAN P.

halfhögt till Erik.

Muta honom!

ERIK.

Måns knekt, jag nämner dig fänrik...

MÅNS K.

Stor tack, men icke för mig! — Allt kan köpas, tror den rike, och ändå...

ERIK.

Och ändå är han armare än den ringaste! —

MÅNS K.

Ungefär så! — men efter jag icke kommit hit in för att tigga, så må jag gå lika arm som jag kom!

Paus.

... Och lite armare!

Går.

ERIK.

Och sådant måste jag stå still och höra på?

GÖRAN P.

Det får man riskera när man inlåter sig på oregelbundenheter.

ERIK.

Hvad skall jag då göra?

GÖRAN P.

Bröllop.

ERIK.

Åh skäms!

GÖRAN P.

Det fins intet annat! Ty hur vill Du draga Johan inför ständerna och själf samtidigt stå som part i ett lägersmål?

ERIK.

Diantre! Du har rätt, som alltid! — Låt mig gå hem och tänka på det här! — Det är Sturen, Sturen, och alltid Sturen! — —

Ser sig om.

Du bor som ett svin, Görän, måste flytta och inrätta dig! . . .

Pekar med tummen bakom ryggen, åt gardinen.

Hvad har Du för mackel därinne? Haha!

GÖRAN P.

Allvar, Erik! Allvar! Här stundar svåra tider, mycket svåra!

ERIK.

Ja, men jag är för trött att kunna möta dem.

GÖRAN P.

Jag skall reda allt om Du bara låter mig hållas
och inte blandar dig i.

ERIK.

Red, Du, men låt mig inte känna tyglarne, för
då kastar jag af dig! — Farväl nu! Och låt se att
Du inrättar dig med lite lyx!

Åt gardinen.

Farväl, mor Persson! —

Åt Göran.

Nå, hälsa då!

Går.

GÖRAN P.

ringer i klocksträngen.

PEDER WELAMSON

in, det är en lång, enögd knekt.

GÖRAN P.

Känner Du Max, fänrik vid lifvakten?

PEDER W.

Ja väl, prokurator!

GÖRAN P.

Tag sex starka karlar med dig och passa ho-
nom i afton vid gröna gången, dit han kommer på
nattvåkten. Bind honom så att han icke skriker,
och stoppa honom i en säck utan att en droppe
blod gjutes. Kasta honom sedan i strömmen, och
se noga efter att han drunknar.

PEDER W.

Skall ske, prokurator!

GÖRAN P.

Har Du inga betänkligheter?

PEDER W.

Inga!

GÖRAN P.

Så skall en trogen tjänare vara, och så är jag
min konungs! — Frid!

PEDER W.

går.

GÖRAN P.

till gardinen.

Har Du nu en bit kallmat, mor, så skall jag
hålla till godo.

MODREN P.

Nå, fick Du några pengar?

GÖRAN P.

Nej, vi hade annat att tala om.

MODREN P.

Jag lyssnar icke, men jag hörde en del...

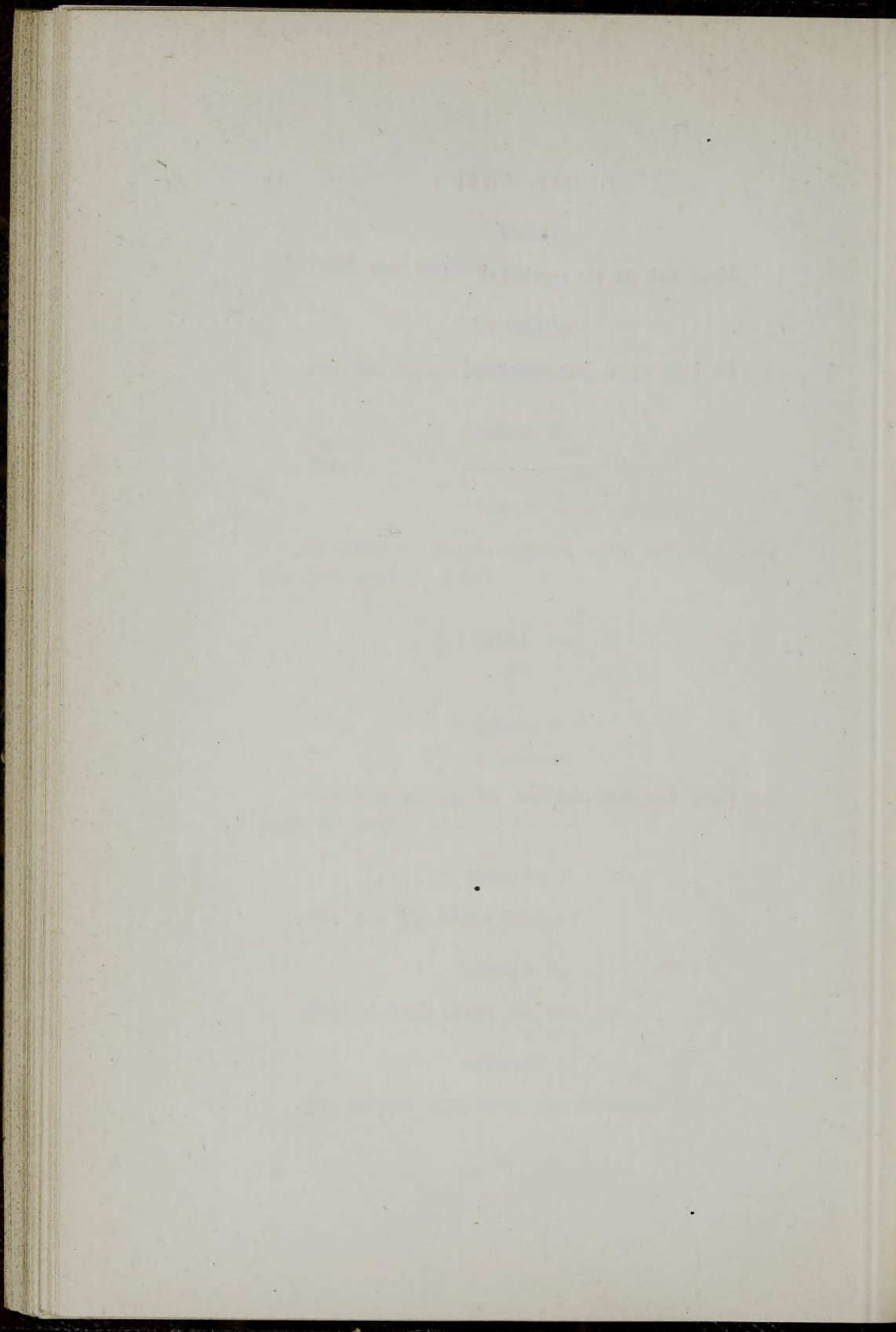
MARIA.

Kom och ät nu morbror!

GÖRAN P.

Ja, mitt pyre, jag kommer!

AKT III.

AKT III

Fonden Mälarlandskap i aftonbelysning; i fjärran synes Gripsholms slott. Midt öfver scenen en bro; till höger Brovak-
tens stuga vid foten af en backe med ekar och hassel. I stran-
den fiskarkoja, båt, nät.

GÖRAN P.

NILS GYLLENSTJERNA.

GÖRAN P.

Herr Gyllenstjerna, I är konungens vän, icke
sant, trots den sista ledsamma historien . . .

NILS G.

Jag heter Gyllenstjerna och är Vasavän, men
jag vill icke vara bödel!

GÖRAN P.

Det rör sig icke om det . . . Hvad anser I om hertig Johans beteende och om den dom som fallit?

NILS G.

Hertig Johan har rest Finland och Polen mot sitt fädernesland och är nu med lag och rätt dömd af Rikets ständer att mista lifvet. Att konung Erik benådat honom, hedrar hans hjärta.

GÖRAN P.

Väl! Hvad skall man då säga om enkedrottningens och herrarnes tilltag att arrangera en hyllning åt den brottslige, då han här strax skall draga förbi?

NILS G.

Man skall säga att de göra sig till medbrottlingar och därigenom ådraga sig samma straff som den förvunne.

GÖRAN P.

Enkedrottningens person är ju fridlyst, men Sturarnes och de andra herrarnes icke. Vid första tecken till att vilja fira banditen kommer jag således att låta fångsla dem, här vid brohufvudet, där rasten skall ske. Knektarne ligga redan i fiskarstugan; men det skulle vara af vikt att I som en af rikets herrar och frände med Sturarne skänkte företaget ert personliga stöd.

NILS G.

Jag skall göra min plikt, men begår inga olagligheter . . .

GÖRAN P.

Här skall endast förfaras enligt lag, och ständerna skola döma öfver Sturarne som de dömt öfver hertig Johan.

NILS G.

I så fall är jag med; men jag vill först se om herrarne våga ställa sig på förrädarens sida gent emot landets herre. — Jag har min fännika liggande här invid, och när I låter lossa ett skott skall jag strax vara på platsen. — Farväl så länge!

Går.

GÖRAN P.

Hör; ett ord ännu herr Gyllenstjerna!

Följer.

BROVAKTEN

ut ur sin stuga, följd af Peder Welamson.

Hvad den saken anbelangar så skulle jag hälst finna mig till rätta med en kransåg . . .

PEDER W.

En kransåg!

BROVAKTEN.

Ja! Man sågar af brobjelkarne, och så ställer man ut en vakt vid brohufvet. När nu herrska-

perna komma att möta hertigens, så säger vakten: »gå inte på bron!» Det behöfver han inte säga mer än en gång och med half röst. Herrskaperna bry sig naturligtvis inte om hvad han säger, och så brakar bron; och så ligga de ogilda.

PEDER W.

Ja, det kunde man också göra, fastän det är lite väl omständligt; och så fins det folk som kan simma. Jag dränkte par exempel härom dagen en fänrik Max i norra strömfåran. Vi tog honom i en säck som en kattunge och la' åtta kedjelon vid fötterna; men har man sett på maken: han sam som en utter, så vi måste klubba honom som man klubbar lake vid trettondagstid.

BROVAKTEN.

Såå; det var Du som gjorde slut på Max...

PEDER W.

Jomen!

BROVAKTEN.

Det var inte illa gjordt! De som försvinna gå inte igen, och så blir det inge vrövel efteråt. Men det här med rättegångar och domsagor det är något dåligt, för alltid fins det något hak i bevisningen; och så ska de skrivas så välsignadt, och skrifer en fel, så är den största karnalje i stånd att bli oskyldig. Prokuratorn är en flink karl, men han ska alltid skriva så rasande...

PEDER W.

Inte alltid, inte; men med hertigen måste det vara foror och former . . .

BROVAKTEN.

Är hertiginnan, polackskan, med?

PEDER W.

Nej; hon skall komma efter, säger man . . .

BROVAKTEN.

Jaja, Gripsholm är stort och murarne ä tjocka, så där hörs inte ut hvad som sker inomhus.

GÖRAN P.

in.

Peder Welamson!

PEDER W.

Prokuratorn!

GÖRAN P.

Ställ dig vakt vid broändan och släpp ingen fram från denna sida; hertigens kommer från den andra.

PEDER W.

Efter befallning skall ske!

GÖRAN P.

Brovakt! Håll ögonen öppna på hvad som nu kommer att tilldraga sig, så att Du kan vittna sedan.

BROVAKTEN.

Vittna? De »andra» säger ju alltid att motvittnet ljuger, så det lönar inte mycket...

GÖRAN P.

Det sköter jag! — Sköt Du ditt! — Tyst, förtrafvet är här. På post!

Går åt höger inåt fonden.

Svante Sture, Nils Sture, Erik Sture med flere herrar och svit. Alla med blomkvastar och kransar i händerna. Nils S. med en stor krans inuti hvilken är anbragt ett förgylt J. och ett C. med hertigkronor öfver.

SVANTE STURE

till Nils S.

Häng nu kransen midt öfver bron, så skall vår furstes och frändes väg till fångelset gå genom ett slags äreport...

Betraktar kransen.

J, det är Johan, och C är Catharina, men J kan äfven betyda Jagellony; det är artigt!

NILS S.

Och C kan betyda hertig Carl!

ERIK S.

Akta munnen, Du!

SVANTE S.

Tyst barn! och låt stundens allvar mana till frid, då brödrakrig rasar i fursteborgarne och Folkungalek förnyas. Är det Nyköpings slott vi se där i fjärran?

NILS S.

Nej, det är Håtuna!

ERIK S.

naivt.

Det är ju Gripsholm!

NILS S.

Han förstod inte. — Och han vet inte att hertig Johan är af Folkungaätt.

SVANTE S.

Tyst, ungdom!

NILS S.

går med kransen mot broändan.

PEDER W.

sträcker bardisanen.

Tillbaka!

NILS S.

Hut, Väktar Vindöga!

PEDER W.

Akta dig, pojkstrunt! Om far din hade lärt dig hut i din ungdom, så skulle Du inte skälla en man för hans olycka.

NILS S.

Det var ingen olycka att Du mist ena korp-gluggen. Hvarför icke båda?

PEDER W.

Må Du få en olycka, lättfärdiga yngling!

SVANTE S.

Hvad står knekten och tillåter sig?

PEDER W.

Konungens lifknekt tar sig friheten lyda order, och den som nalkas, sträckes till marken.

SVANTE S.

Det där har varit i säck innan det kom i påse. Tänk pöbeln ställföreträder majestätet! Drängarne ta försteget för herrarne, pennfäktarne för de vapenföre! Vanbördingen för ädlingen! O land, land!

LEJONHUFVUD

till Svante S.

Vet Du att den knekten är Göran Perssons systerson?

SVANTE S.

Nej, det vet jag ej, men han ser så ut!

STENBOCK.

Tänk att den skälmen Persson dock har en förtjänst.

LEJONHUFVUD.

Åhnej! Hvad?

STENBOCK.

Att han äger en syster; det trodde jag honom icke om.

LEJONHUFVUD.

Då har han en förtjänst till! — Han öfvar icke nepotism.

SVANTE S.

Om ni håller på så där, kommer ni slutligen att tala väl om en skurk.

STENBOCK.

På post! — Hertigen är här!

Öfver bron från venster kommer tre och tre ridande; 1:o Tre höfvidsmän i full rustning, 2:o Hertig Johan med handklofvar mellan två knektar, 3:o Knektar till häst. Därpå fotfolk.

SVANTE S.

och herrarne kasta blommor och kransar; Nils har hängt sin krans på vägvisaren.

Lefve hertigen af Finland! Vivat!

ALLA.

Vivat! Vivat! Vivat!

HERTIG JOHAN

lyfter sina händer till tack.

Tåget fortsätter ut åt höger medan herrarne stanna och vifta.

En gäll hvissling höres, därpå ett skott; Göran Persson, Nils Gyllenstjerna fram från höger i fonden; knektar ut från fiskarkojan.

NILS GYLLENSTJERNA

till Svante S. och herrarne.

I konungens namn förklarar jag herrarne fängslade.

SVANTE S.

Har I räsön?

NILS G.

Jag har! — Hertig Johan, afsatt af Rikets ständer från sitt hertigdöme, hyllas fortfarande som hertig af herrarne, som därmed obeskedligen jäfva laga

dom och förklara sig stå på förrädarens sida. —
Knektar, gören er plikt!

Knektarne fångsla herrarne.

SVANTE S.

Är det en svensk ädling som så talar!

NILS G.

Ja, och en ättling af Kristina Gyllenstjerna och en Sture, hittills aldrig drottsvikare! — Här har en brottslig undersåte blifvit fångslad och I ställen Er med blommor i händerna på hans sida som I väntade en brudgum!

SVANTE S.

Hertigen är icke undersåte . . .

NILS G.

Förlåt, där brast ert minne, herr Svante, I själf var med och gjorde upp Arboga artiklar, däri hertigarne samtliga blefvo förklarade undersåter!

SVANTE S.

Det är sant! — O, att man alltid visste hvad man gjorde!

NILS G.

Gån, gode herrar! Rättvisan väntar Er, och lagen, inför hvilken vi alla måste böja oss, ofrälse som ädling!

SVANTE S.

Väl! Sturarne veta taga den onda dagen med den goda, och kommer dag kommer råd!

NILS G.

Men kommer natt, då blir I borta! Faren väl, gode herrar!

Herrarne utföras till höger.

GÖRAN P.

Tack, herr Gyllenstjerna. Ser I, dessa stora och sirliga ord som måste sägas vid tillfällen som dessa kan jag icke prestera; men I har väl ordat, och därför tack än en gång. Nu går jag till Upsala och handlar!

NILS G.

Farväl då, prokurator! och döm icke för hårdt!

GÖRAN P.

går.

Jag skall icke alls döma; det öfverlåter jag åt Ständerna.

Till Peder W.

Peder Welamson! Uppsamla alla blomkvastar och kransar!

PEDER W.

Väl!

GÖRAN P.

Och så gå vi in att skrifva ditt vittnesmål och brovaktarens, punkt för punkt!

PEDER W.

Punkt för punkt! — Men oskrifvet vore bäst!

GÖRAN P.

Glöm att Du är min systems son så skall jag glömma att jag är din morbror!

PEDER W.

Äfven vid befordran?

GÖRAN P.

I synnerhet! — Ser Du: ädlingarne ställa större fordringar på oss vanbördingar än på sig själfva; därför skola vi söka motsvara deras höga tankar. För resten: stanna Du nere i dalen, där blåser mindre än på höjderna! — Och för mitt vidkommande skall jag laga att man kan tala väl om skurken!

Sal i Upsala slott. Fondfönstren, som vetta åt gården, gifva utsigt åt rikssalens fönster, som synas upplysta och stående öppna. I rikssalen skönjas otydliga gestalter röra sig. Detta endast när gardinerna skjutas åt sidan.

ERIK

i mantel; kronan ligger på ett bord; öppnar ett fondfönster; Göran står vid ett annat och lyss utåt.

Hett är det denna pingstafton . . .

GÖRAN P.

pekar utåt.

Och hetare blir det! Herrarne äro icke så talrika, men presterna äro desto fler.

ERIK.

Och de älska mig inte! — Var Du inne i rikssalen?

GÖRAN P.

Jag var inne ett ögonblick.

ERIK.

Hur kändes det? Tog det emot? Jag brukar genast känna om jag har vänner eller fiender för mig.

GÖRAN P.

Jag känner alltid fiender där två eller tre äro församlade, och därför är jag alltid beredd att slå! Och jag föredrar slå första slaget...

ERIK

pekar utåt.

Nej se! Jag — tror — det är Johan — med röda skägget — där!

GÖRAN P.

Åhnej! Det är Magnus från Åbo — vet ja! —

ERIK

tar sig för pannan.

Ja, men jag såg Johan! jag såg honom! Gif mig talet! — Det är väl renskrifvet?

GÖRAN P.

lämnar ett papper.

Prentadt, så att ett barn kan läsa det!

ERIK

läser i papperet.

Det är bra! — Men har Du hela bevisningen med?

GÖRAN P.

Alltsammans! Ifrån Nils Stures upproriska tal till herr Svantes hyllning åt landsförrädaren. — Och

det skall vara stora skälmar som ska kunna fria de brottslingarne!

ERIK.

Och vittnena?

GÖRAN P.

Sitta nere i borgstugan. För öfrigt äro de skriftliga vittnesmålen giltiga.

ERIK.

Kan vi börja snart, tror Du?

GÖRAN P.

tittar genom fönstret.

Talmännen ha ej intagit sina platser, men eljes synes plenum temligen tätsatt!

ERIK

går neråt scenen; lägger papperet på en stol; tar därpå kronan och sätter på sitt hufvud.

Det är en förfärlig hetta och kronan pressar svetten ur håret!

KARIN MÅNSDOTTER

in.

Förlåt, käraste, men barnen ha en bön, som är rätt oskyldig för öfrigt.

ERIK

blid.

Säg ut bara!

KARIN M.

De skulle så gärna vilja se kungen, som de säger.

ERIK.

Vi ses ju alla dagar . . . Jaså, de menar kungen i krona, teaterkungen. Nå, låt dem komma in då!

KARIN M.

vinkar åt den efter henne öppna dörren.

Kom, små!

GUSTAF OCH SIGRID

in, hand i hand med dockor, fram mot Erik och falla på knä.

ERIK.

Hör ni småkräk, inte ligga på golvet!

Han höjer sig ner och tar upp dem, en på hvar arm.

Se på lullull, nu!

GUSTAF OCH SIGRID

fingra på kronan.

ERIK

kysser dem och sätter ner dem.

Så högt han I aldrig varit, hva?

GUSTAF

handterar hermelinerna på manteln.

Se, Sigrid att det är råttor på kappan!

SIGRID.

Nej, jag vill inte se på jättorna!
Går till stolen där Erik lagt sitt papper; och i det sveper hon
obemärkt af de andra sin docka.

ERIK

till Gustaf.

Nå, Gösta, vill Du bli kung en gång?

GUSTAF.

Ja, om mamma blir dronning!

ERIK.

Hon är redan mer än dronning, mitt barn!

GUSTAF.

Är jag mer än prins då?

ERIK.

Ja, ty Du är en ängel, lilla Du!

HOFMAN

in, hviskar till Göran P., som nalkas konungen.

GÖRAN P.

Allt är redo! Skynda!

ERIK

till Karin och barnen.

Gud välsigne Er och bevare Er! alla! alla!

Går.

GUSTAF OCH SIGRID

kyssa på fingret åt Erik.

KARIN M.

till Göran P.

Hvad skall nu ske där nere?

GÖRAN P.

Konungen skall inför de samlade ständerna tala mot herrarne.

KARIN M.

Mot herrarne som sitta nere i fängelset?

GÖRAN P.

Just dem!

KARIN M.

Skall man fångsla, innan man ransakat och dömt?

GÖRAN P.

Ja om man griper på bar gärning, sätter man in i ransakningsfångelse; och det är fallet här.

KARIN M.

I han så mycket för Er som jag inte förstår...

GÖRAN P.

Ja, rättegångsväsendet är mycket svårt, och man måste vara omständlig och samvetsgrann när det gäller nästans väl och ve!

Vid fönstret.

Hör, konungen talar! Och han syns härifrån!

KARIN M.

Drag för gardinerna, Göran! Jag vill icke se't!

GÖRAN P.

drar för gardinerna.

Till Er tjänst, fröken.

SIGRID.

Mamma! Är det Göran Persson?

KARIN M.

Tyst, lilla Sigrid!

SIGRID.

Är det han som är så stygg?

GÖRAN P.

Inte mot snälla barn, bara mot elaka.

KARIN M.

Jag tycker mer om Er, när I slår än när I smeker, Göran.

GÖRAN P.

Må tro det?

KARIN M.

Och jag skulle ogärna vilja ha Er att tacka för något.

GÖRAN P.

Och lika fullt . . .

HOFMAN

in, hviskar till Göran P., som upprörd skyndar ut; därpå till Karin M.

Hennes nåde, enkedrottningen ber om företräde!

KARIN M.

försagd.

Företräde? Hos mig?

ENKEDRONNINGEN

in häftigt från venster; störtar på knä.

Nåd! nåd för min broder och mina fränder!

KARIN M.

faller på knä.

Stig upp, för himlens och vår Frälsares skull!
Hur kan I tro att jag äger att benåda, jag som själf
leffer på nåd! Stig upp, drottning, den store kung
Gustafs ädelborna efterlevande; för ringa och ovär-
dig är jag att I ens skulle besöka mig!

ENKEDRONNINGEN.

Är det fröken Karin, som har rikest öde i sin lilla hand . . . Stig själf upp, lyft Er hand och rädda mina anhöriga, ty konungen är utom sig och rasar!

KARIN M.

Han rasar? Hvarför? Jag vet ju intet och förstår intet! och sade jag ett ord, sloge han mig, såsom han ville döda mig för nyligen.

ENKEDRONNINGEN.

Det är då icke sant att I är dronningen?

KARIN M.

Jag? Åh Gud, jag är den sista af hofvets fruntimmer, om jag ens kan räknas dit!

ENKEDRONNINGEN.

Och han misshandlar Er? Hvarför går I då icke Er väg?

KARIN M.

Hvart i vida världen skulle jag gå? Min far vill icke se mig och mina syskon hälsa icke på mig. Den sista vän jag ägde, min frände Max, har försvunnit utan att jag vet hvart.

ENKEDRONNINGEN.

Det vet I icke häller, att fänriken Max . . .

KARIN M.

Säg!

ENKEDRONNINGEN.

Max är icke mer! Han har låtit döda honom!

KARIN M.

Det mördas här? Det hade jag tänkt mig, men ej velat tro? — O ve! — Nu är det jag som anropar Ert beskydd, om I kan hysa misskund med en arm synderska som jag är!

ENKEDRONNINGEN

betänksamt.

Är det så bestäldt?... Välan; följ mig till Hörningsholm; det är ett befastadt slott och där äro herrarne samlade för att försvara sig mot den rasande däre som ännu för spiran.

KARIN M.

Men mina barn!

ENKEDRONNINGEN.

Tag barnen med Er!

KARIN M.

Jag har sett så mycken ondska, att jag har svårt tro på Ert ädelmod!

ENKEDRONNINGEN.

Tala icke om ädelmod, utan tro hvad I vill om grunden till mitt anbud: här kan I icke stanna i denna mördarhåla. Men fort! — Låt packa i hast; kungen kan vara här om en half timma och då går det löst öfver Er och barnen!

KARIN M.

Han har mördat min ende vän, det ädlaste hjärta, som var beredd att upprätta mig. Jag förlåter honom, ty han är olycklig, men jag kan aldrig se honom mer.

Ringer.

KAMMARTÄRNA

in.

KARIN M.

Packa genast ihop barnens kläder och för dem hit i rummet. Tag leksakerna med att de små ej må gråta på vägen och vilja gå hem! —

KAMMARTÄRNAN

går ut med Gustaf och Sigrid.

ENKEDRONNINGEN.

Hvilka härliga barn I har! Älskar deras far dem?

KARIN M.

Han afgudar dem, men skulle kunna döda dem; — han talar numera endast om att döda...

TREDJE AKTEN

113

ENKEDRONNINGEN

bakslugt.

Han skall då komma att sakna dem?

KARIN M.

En stund, ja, en annan icke. Stackars Erik!

KAMMARTÄRNA

in med barnplagg och leksaker, som hon strör på stolar och bord

ENKEDRONNINGEN.

Göran Persson har väl ett ondt inflytande på Erik?

KARIN M.

Snarare motsatsen! Göran är klok, förslagen och söker handla rätt så långt han kan . . . men jag fruktar honom lika fullt!

ENKEDRONNINGEN.

Vet I hvad man förehar nere i rikssalen nu?

KARIN M.

Det lär vara något om herrarne, som jag inte förstår.

ENKEDRONNINGEN.

Konungen har svurit att de skola dö . . .

KARIN M.

Sturarne med! De ädla folkkära herrarne Sture!

ENKEDRONNINGEN.

Just de samme, som nu sitta nere i slottets källare. Och där sitter min egen bror, Abraham Stenbock . . .

KARIN M.

Då vill jag icke vara med längre, och mina barn skola icke bära blodskuld.

Sorl, rop, larm nerifrån gården.

ENKEDRONNINGEN

vid ett fönster.

Lämna allt i sticket och låt oss fly, fort! — Konungen kommer; han är rasande så att fradgan står om munnen!

KARIN M.

Följ mig, jag känner trädgårdsvägen ner till Fyrisån där båthuset ligger. —

Tar några barnplagg.

Hjälp mig bära detta! — Och nu. Gud skydde oss!

Ut med enkedronningen.

Buller från gården; vapenlarm; trumpetstötar; hästramp.

ERIK

in; lägger häftigt kronan af sig på ett bord; går omkring och letar något, utom sig af raseri.

GÖRAN P.

in.

Är konungen där? — Hvad har händt? Hvad i Jesu namn har händt?

ERIK

rifver af sig manteln, rullar ihop den, kastar den på golvet och sparkar den.

Hvad som händt? Ingenting har händt, ty det är gjordt, hoptgjordt af Satan! —

GÖRAN P.

Tala förståndigt, så skall jag reparera allt!

ERIK.

Nåväl! Du vet att jag icke är någon talare, därför lät jag skriva. Nu trodde jag mig ha papperet i fickan och öppnar elden mot förrädarne muntligen, improptu. Därpå tar jag efter papperet, men i samma ögonblick ser jag rödskägget grina emot mig såsom endast Johan kan det, och jag finner icke papperet! Då blef jag vild, rusar åstad, förväxlande namn och siffror, och det var som om någon rört om ini mitt hufvud och petat sönder min tungas mekanik; denne någon, som jag icke tvekar kalla Satan, tvingar mig att förväxla Svante Sture med Peder Welamson och tvärtom; jag uppgifver att herrarne klädt bron med guirlander i stället för med kransar, och alla mina gamla misstankar mot Sturarne dem jag undertryckt, slungar jag fram och med en hel hop beskyllningar dem

jag icke kunde bevisa. — Först skrattar man, sedan beslår man mig med oriktiga uppgifter om struntsaker, och när sex motvittnen intygat att Johan hälsats med blomkvastar och en krans i stället för guirlander, ansågs mina uppgifter värdelösa! — Tänk dig nu! Om jag hade låtit döma herrarne på vanlig laglig väg, så hade de varit fast genast, efter som de voro gripna på bar gärning, men jag skulle vara ädelmodig, gudbevars, eftersom jag hade rättens öfvermakt på min sida! Ädelmodig! Fy fan för ädelmod! — Och ständerna röstade *för* skurkarne, ständerna hyllade bofvarne, ständerna beklagade nidingarne, och nu stå vi där, vi domare stå som anklagade inför brottslingarna! — I sanning, den som har medhåll i helvetet, den har rätt!

GÖRAN P.

Men vittnena, då!

ERIK.

Vittnena jäfvade man! Tror Du att en brovakt eller en knekt få vittna *mot* herrar? Men vittna *med* får de! Sturens lakej troddes på ord, emot mig, konungen! Stenbocks gamla amma citerades som den heliga skrift! Ivarssons minderåriga son blef vittnesgill mot lag och rätt och applåderades!

GÖRAN P.

Och resultatet?

ERIK.

Att herrarne frikändes!

GÖRAN P.

Låt mig tänka ett ögonblick! . . . Hm! hm! —
Jo, så här: Ständerna som orätt forum förkastas och
högmålsbrotten gå till konungens nämnd!

ERIK.

Däre! Vi, det vill säga Du, är som anklagad
icke längre ojäf domare.

GÖRAN P.

Helvete! Då ser jag ingen annan utväg än
extra judicielt förfarande. Fiat justitia, till hvilket
pris som hälst!

ERIK.

Icke mot lag och rätt!

GÖRAN P.

Nej, med lag och rätt, mot skälvrängare och
vråadvokater. Lagen dömer landsförrädare till dö-
den, alltså, må de dö!

ERIK.

Säg, hvarför grinade rödskägget när papperet
saknades? Han visste hvar det låg, naturligtvis;
alltså hade han varit med om att stjäla det! — Nu
måste papperet återfinnas, och den i hvars hand det
råkas, skall döden dö! . . .

Ser sig omkring.

Hvad är detta? Är jag i barnkammaren? Här ser ju ut som . . .

ringer.

Göran! Nu fruktar jag att det värsta händt!

Ringer.

Hvarför kommer ingen? Det låter så tomt i salarne!

HOFMAN

in.

ERIK.

Hvar är fröken . . . Karin?

HOFMAN

tiger.

ERIK.

Om Du icke strax talar, så mördar jag! —
Hvar är fröken Karin?

HOFMAN.

Nädig fröken har rest!

ERIK.

Rest, med barnen?

HOFMAN.

Ja, Ers höga nåde!

ERIK

faller ner på en bänk.

Då må *Du* mörda mig!

GÖRAN P.

Sänd efter dem, först! De kan icke vara långt borta!

HOFMAN.

Enkedronningen har följt de flyende till Hörningsholm . . .

ERIK.

Till Hörningsholm, Sturarnes örnanäste . . . alltid Sturarne! Sänd tiotusen man och storma't; tänd eld på't; svält ihjäl besättningen . . .

HOFMAN.

Enkedronningen följdes af Södermanlands regimente . . .

ERIK.

Södermanlands! Ha, det är hertig Carl! Den törs jag inte röra, för då släpper han lös djäfvulen från Gripsholm! . . . Det var således enkedronningen, Sturehyndan, som lockade min Karin ifrån mig! Och skön Karin gick . . . gathora, Göran, alla gathora! Men de tog mina barn också, Sturarne! Det förlåter jag aldrig!

Han drar dolken och hugger i bordet.

Aldrig! aldrig!

Sticker in dolken.

GÖRAN P.

Syntes Nils Gyllenstjerna i rikssalen?

ERIK.

Jo, jag såg honom i början stå vid vittnenas bänk, men när vinden vände sig, försvann han. Alla försvinna, utom Du, Göran.

GÖRAN P.

till hofman.

Kalla hit Peder Welamson! Genast!

HOFMAN

går.

GÖRAN P.

Hör på Erik, om icke detta är logik... Allmän lag dömer förrädare till döden, Sturarne äro förrädare, alltså äro Sturarne dömda till döden!

ERIK.

Bra!

GÖRAN P.

Och detta!

NILS GYLLENSTJERNA

in.

Med förlof, Nåde!

ERIK.

Se där är kräket!

NILS G.

Ja, det är lätt att säga, men hvad förmår en klok mot en ravgalen hop?

ERIK.

Se där, Du anser då Sturarne brottsliga?

NILS G.

Jag skall väl sätta tro till mina öron och ögon, och ett brott kan väl vara begånget utan att Rikets ständer varit närvarande. Emellertid — ett rykte går — och det är mitt ärende — att hertig Johan är ute!

ERIK

springer omkring rummet.

Då är helvetet löst! —

GÖRAN P.

Lugn.

NILS G.

Men jag har äfven ett ord att säga prokuratorn

GÖRAN P.

Säg ut!

NILS G.

Hälsst enskildt!

GÖRAN P.

Här är intet hemligt!

NILS G.

trycker ett föremål i Göran P:s hand.

Någon har bedt mig lämna detta föremål med hälsning att det blifvit utbytt mot en annans!

GÖRAN P.

betraktar den ring han fått, kastar den bakom sin rygg ut genom fönstret. Därpå tar han upp en miniatyrbild ur sin barm och trampar den under fötterna.

ERIK

som observerat allt.

Haha! Det var ur bilden! En gathora, den med!
Håhå!

GÖRAN P.

Nu kommer Göran som djäfvulen! — Tänk att det bästa lifvet ger är det sämsta af allt; att helvetet ligger i paradiset, och att änglarne äro djäflar; att Satan är en hvit dufva, och den heliga Anda...

ERIK.

Håll!

GÖRAN P.

Är du religiös, din djäfvul? — Gå, herr Gyllenstjerna, för här skall sopas och fejas som till domedagsotta, gå fort, för här kommer storfrämmande!

PEDER WELAMSON

in.

NILS G.

drar sig ut.

Hvad I ämnar göra, lagligt är det inte, men nog är det rätt!

Går.

GÖRAN P.

till Nils G.

Håll din käft!

Till Peder W.

Peder Welamson, det är rättor i källarne! Gå ner och slå ihjäl dem!

PEDER W.

Så gärna! Men...

ERIK.

Tvekar Du?

PEDER W.

Inte för det! Men jag vill ha någonting!

GÖRAN P.

Alla vilja ha någonting, men ingen vill ge! —

ERIK.

Hvad vill Du ha? Vill Du bli baron, grefve, riksråd? Säg ut! Du ser att den lorten är intet att hålla på, och Du blir inte en bit bättre än de uslingarne som sitta där nere i källarn! — Kungar kan jag inte göra, men dronningar! Jag kan göra en drottning af en gathora! Vill Du bli dronning så skall Du få!

PEDER W.

Jag vill bara bli korpral!

ERIK.

Korpral? Hvilken blygsamhet! I sanning jag har bättre vänner än Johan! — Nåväl korpral, tjäna din konung nu!

PEDER W.

Det skulle ren ha varit gjordt, om en låtit bli att skrifva! Men lika godt!

Går.

ERIK

sätter sig i en stol.

Det är en skön pingstafton... haha! Gröna löf och hvita liljor... Nu skulle jag ha farit ner i Mälaren med Karin och barnen... Barnen! Tänk,

de vilddjuren ha röfvat mina ungar . . . och allt hvad de göra är rätt och vackert. Hvarför får somliga göra hvad de vill, hvarför? Och nu är Johan lös!

GÖRAN P.

har satt sig vid skrifbordet och ritar.

Hvarför skickar Du icke ut trupper mot honom?

ERIK.

Hvarför gör Du inte det?

GÖRAN P.

Vet inte! Jag kan inte slåss mot Satan!

ERIK.

Har Du förlorat modet?

GÖRAN P.

Nej, men jag förstår icke hur detta kunnat hända som nu händt. Det är ju mot all logik, mot all beräkning, mot all rättvisa. Fins det en Gud som skyddar bofvar, som hjälper förrädare, som gör svart till hvitt?

ERIK.

Det ser så ut!

GÖRAN P.

Hör på, det är någon som sjunger en psalm där nere?

ERIK

lyss.

Det är det gamla vildsvinet Svante!

GÖRAN P.

Ja, man kan indela människobyket i: religiösa svin och irreligiösa svin! Svin bli de alltid!

ERIK.

Har Du någon religion, Göran?

GÖRAN P.

Det vet jag inte! Nyss höll det på att slå upp några bubblor från barndomsträsket, men de sprack och stank!

ERIK

har räckt ut handen och fått fatt i en docka.

Ser Du på den! Det är Sigrids och hon kallas för Blinda Blodlös . . . jag kan namnen på deras dockor, hör Du! — Vet Du att detta ögonblick har jag fruktat mest af allt på jorden, då de mina skulle öfvergifva mig! Men verkligheten motsvarar icke föreställningen, och jag är fullständigt känslolös och så lugn som aldrig förr . . . måtte jag säga det i en lycklig stund! . . . Bara det inte hade varit pingst-afton! Det väcker så mycket minnen . . .

upprörd.

. . . minnen om barnen i synnerhet. Det bästa som detta usla lifvet skänker . . . i fjol rodde vi neråt

Mälaren . . . Sigrid och Gustaf hade fått nya ljusa sommarkläder och modren hade bundit förgätmigejkransar som hon lagt på deras blonda lockar. De voro vid högsommarlynne, barnen, och sågo ut som änglar . . . Så skulle de gå barfota i stranden och kasta neck . . . Sigrid lyfter sin lilla hand och stenen träffar Gustaf på kinden.

Han snyftar.

Du skulle ha sett hennes sorg, hur hon smekte honom och bad om förlåtelse . . . hon kysste hans fot inunder för att narra honom le . . . Död och helvete!

Rusar upp.

Hvar är mina barn? Hvem har vågat röra björnens ungar. Det är vildsvinet! Men då skall björnen rifva vildsvinets ungar igen! Det är logik!

Drar dolken.

Ve dem! Ve!

GÖRAN P.

Låt korpraln sköta det där klabbet! För lägger Du dig i't, så blir det ett helvetes skrik!

ERIK.

Nej, Du; jag vill själf ta himmelska rättvisan i hand efter som Gudarne sofva!

GÖRAN P.

Strunt i gudarne!

Just det!

ERIK

Går ut.

GÖRAN P.

ringer.

Ridåfall ett ögonblick.

* * *

GÖRAN P.

sitter kvar vid bordet och ritar.

ERIK

in, upprörd.

Det var lögn, förstås, att Johan var lössläppt; det är lögn alltsammans, hela världen och himlen med: världsfursten är också kallad lögnens fader, se Mathei Evangelium åttonde kapitel, elfte och tolfte versarne i 1541 års upplaga . . . Emellertid vandrade jag från gemak till gemak . . . tänk de djäflarne hade inte bäddat opp ännu i sängkammaren . . . från sal till sal utan att råka en människa. Hela slottet är öfvergifvet som ett sjunkande skepp och nere i köken var hemskt; pigorna hade stulit kryddor och matvaror, hvars spillror lågo kringströdda, och lakejerna hade proppat opp vinflaskor . . . Emellertid . . .

GÖRAN P.

Var Du nere i källarne också?

ERIK.

Inte alls! . . . Emellertid, se nu så här ser ut! Där ligger kronan och där ligger manteln, Svea Rikes regalier . . . men se på den här lilla kängan; tänk den lilla foten som har gått sned klacken . . . det är Sigrids . . . det är verkligen sanning att jag skäms, men ingen undgår sitt öde och jag har aldrig undgått mitt . . . min far sa' att det skulle sluta illa för mig; hur kunde han veta det, om det ej var så skrifvet; och hvem kunde ha skrivit det om icke den som förut bestämt det! Men det värsta var när korpraln stack ut ögat på Nils; korpraln är enögd som bekant, och när han stack sa han: Där har Du för Väktar Vindöga, och öga för öga! Hvaraf jag slöt att Nils någon gång förut hånat korpralen för hans lyte. Däraf se vi hur allting går igen och att Nils, som man säger, föll på sin gärning.

GÖRAN P.

Är det kol på dem, alltså?

ERIK.

Du får inte fråga så mycket, Göran. Och så stack han Svante vildsvin och Erik och de andra gökarne . . . Tyst, nu kommer det värsta; när korpraln skulle sticka den gamle så blef den djärf och förklarade att ständerna frikânt honom samt bad mig bevisa mina anklagelser. Tänk den hunden vill att jag skall bevisa att han kallat mig dåre midt i ansiktet, bevisa, att han således begått majestätsbrott, bevisa att han hyllat landsförrädaren . . . Då

blef jag så ursinnig att jag befalde exekution... men då skrek han: rör inte oss... — han mente Sturarne — för då dör dina barn, som äro de våras gisslan! Gisslan! Kan Du förstå hvad det ordet sade mig? Jag såg de små afrättade på Hörningsholm; ville återkalla befallningen, men det var för sent!...

GÖRAN P.

Än sedan då?

ERIK.

Det var en ömklig syn och det finnes hos hvarje människa i hennes dödsstund något sublimt; det är som om skräpuken föll och fjäriln flög ut. Det där tålde jag inte vid...

GÖRAN P.

Nå men dödade *Du* någon?

ERIK.

Nej; jag stack Nils i armen bara, men det dog han inte af! I alla fall, det var ruskigt, och jag önskar nu det aldrig hade skett!

GÖRAN P.

Ångrar Du att Du låtit exekvera banditer?

ERIK.

Men gisslan! Tänk på mina barn! Och de unga Sturarnes mor! Och enkedronningens bror,

Abraham, som de massakrerat. Det förlåter hon aldrig! Kan Du reda det här, Göran?

GÖRAN P.

Nej, ty jag begriper ingenting af det hela! Ser Du icke händelserna rulla upp sig utan att vi kunna göra något åt dem! Jag sitter stum, lamslagen, förmår inte röra ett finger och kan endast vänta, frågande: Hvad skall nu ske?

ERIK.

Du har ingenting att råda mig längre?

GÖRAN P.

Intet!

ERIK.

Väl; så går jag och söker opp den vän som jag aldrig bort öfvergifva!

GÖRAN P.

Du menar Karin, förstås!

ERIK.

Ja!

GÖRAN P.

Gå då!

ERIK.

Hvad skall nu ske?

GÖRAN P.

sitter kvar vid bordet och trummar med fingrarne.

Den som det visste!

AKT IV.

VICTORIA

Köket hos Måns Knekt. (Karin Månsdotters far).

MÅNS K.

Sitter vid bordet.

Det bultar.

MÅNS K.

Kom!

PEDER WELAMSON

in.

MÅNS K.

Goddagen Peder.

PEDER W.

Korporal, med förlof!

MÅNS K.

Såå! — Hoppas Du ärligt förtjänt din distinktion.

PEDER W.

Sätter sig.

Hoppas det.

MÅNS K.

Hvad är det Ni haft för Er där i Upsala?

PEDER W.

Vi ha afrättat förrädare.

MÅNS K.

Med lag och rätt?

PEDER W.

När förrädare afrättas är det alltid rätt!

MÅNS K.

Hade ni full bevisning då?

PEDER W.

Jag hade full bevisning efter som jag var ögonvittne och därför afrättade jag dem sedan Konungen dömt enligt hofartiklarne.

MÅNS K.

Att man gallrar herrarne har jag ingenting emot . . . men hvarför blef Kungen galen efteråt?

PEDER W.

Galen? Han ångrade sig; och det är ju inte så galet.

MÅNS K.

Så har han lupit omkring i skogarne; är det sant?

PEDER W.

Han blef förtviflad af sorg öfver sina förlorade barn som man lockat från honom; och så gick han ut i natten för att söka dem — det var dumt —, förrrade sig i skogen, måste sofva i marken under regnväder. Så blef han utan mat, sjuknade och yrade i febern? Hvad mer så?

MÅNS K.

Fins det en gnista godt hos den mannen?

PEDER W.

Hör Du Måns! att Du hatar honom, det kan jag förstå, men därför kan ju Kungen likaväl få vara människa. Tänk bara: ständerna hade dömt hertig Johan från lifvet, men Kung Erik benådade honom. Och nu har han släppt ut honom. Det är ju vackert men icke klokt. Herrarne som komplotterat mot honom lät han i otålighet afrätta, men har nu bedt deras efterlevande om förlåtelse och skänkt dem stora summor pengar. Det är ju också vackert!

MÅNS K.

Ja, men mord är mord!

PEDER W.

Hvad pratar Du för slag? Han stack Nilsen i armen, för han var näsvis, men det dog han inte af...

MÅNS K.

Ja, det är detsamma...

PEDER W.

Är det detsamma om man mördar eller om man icke mördar? Du är en torsk, en inbilsk, oräsonlig gammal skälm...

MÅNS K.

Skrik inte; det går någon och lyss utanför fönstret...

PEDER W.

Så får en det, då!

MÅNS K.

Har Kungen råkat Karin?

PEDER W.

Vet inte! men tror det ej!

MÅNS K.

Hvarför löpte hon ifrån honom då?

PEDER W.

Enkedrottningen skrämde henne!

MÅNS K.

Ett sådant pack!

PEDER W.

Pack, därför att de befryndat sig med Dig!

MÅNS K.

Ja, nog kunde de haft bättre smak! Du tror kanske att den här ryktbarheten hedrar mig? Tvärtom! andra människor kunna dölja sin skam, men min sitter på en slottsspira så hela riket ser den!

PEDER W.

Det är bestämdt någon som går därute!

De vända sig mot fondfönstret som har en lucka öppen, i hvilken Karin Månsdotters ansikte synes blekt och lidande, men hastigt försvinner.

MÅNS K.

Såg Du också?

PEDER W.

Jag såg! — Det var Karin! — Hör Du Måns,

Du är högfärdigare än de kungliga, men det passar
Dig illa! Var människa nu en gång!

MÅNS K.

Ge mig käppen, som står där i vrån!

PEDER W.

Jag skulle ge Dig af käppen, om Du inte vore
gråhårig?

MÅNS K.

Aflägsna Dig innan det händer Dig en olycka?

PEDER W.

Drar sig mot dörren.

Mig?

Går och lemnar dörren öppen.

KARIN M.

I dörren.

Må jag komma in?

MÅNS K.

Är Du hungrig nu, efter Du kommer?

KARIN M.

Icke det; men jag är icke lycklig.

MÅNS K.

Syndens lön är döden!

KARIN M.

Jag vet nog det, men innan jag dör, ville jag se mina syskon.

MÅNS K.

Det får du inte!

KARIN M.

Då skall jag anse det som det största straff mig kan drabba . . . Far lilla!

MÅNS K.

Tar fram käppen ur vrån och sätter sig igen.

Kom icke närmare, för då slår jag ner dig! —

KARIN M.

Glöm att jag varit din dotter och tänk endast jag är en bettlerska som gått i skog och mark så att fötterna icke längre bära. — Må jag sätta mig vid dörren som stafkarlen eller löskekvinnan?

MÅNS K.

Stig upp! och gå, gå till marken tar eld under fötterna . . .

KARIN M.

Närmar sig spiseln.

En dryck vatten kan du icke neka mig ur spannet . . .

MÅNS K.

Orena icke kärlet med dina skökoläppar. Vill Du ha dryck och mat, så gå ut i svinstallet; där är din plats . . .

KARIN M.

Närmar sig Måns K.

Slå mig, men låt mig stanna; jag är kanske inte sämre än andra.

MÅNS K.

Lyfter kappen.

ERIK.

In.

Hvad tar Du Dig för knekt?

MÅNS K.

Jag ämnade aga mitt barn.

ERIK.

Det är något för sent påtänkt, nu är jag rätter målsman, sedan Du förskjutit ditt barn.

MÅNS K.

Tiger.

ERIK.

Om Du varit ett grand höfligare, skulle jag här formligen anhållit om Din dotters hand; nu inskränker jag mig till att bjuda Dig på brölloppet.

MÅNS K.

Tiger.

ERIK.

Du anser mig ha felat, och jag erkänner felet; nu ger jag dig upprättelse, men då skall Du också förlåta. Gif Karin Din hand!

MÅNS K.

Som förut, ser hånfullt tviflande ut.

ERIK.

Du ser ut som om Du icke ansåge mig klok. Troligen därför, att Du som tycker Dig klok, är öfvertygad om att Du ej skulle handla som jag om Du vore i mina kläder. Emellertid förhåller det sig så som jag sagt; och Du kunde ha fått en sämre svarson än jag är.

MÅNS K.

Som förut.

ERIK.

Han svarar mig inte! — Har någon Konung lidit en sådan förödmjukelse som denna? . . . Förstår Du icke hur högt jag värderar din dotter, då jag vill upphöja henne till landets drottning, och då jag infinner mig på uppvaktning hos en så rå och högfärdig sälle som Du är! och en så grym! — Nu går jag! Mätte jag icke få ångra denna handling

som liknar ädelmod och som därför alltid skall bli
oförstådd af Dig! — Kom Karin! . . . Kom!

Går med Karin hand i hand; vänder sig om.

Jag förlåter Dig, därför att jag själf behöver
förlåtelse! Nyss kände jag mig som den sämsta bland
människor, men nu tycker jag mig en bit bättre
än Du!

Ett Tornrum med bibliotek. Hertig Johan sitter vid ett skrifbord lutad öfver en foliant.

Det bultar.

JOHAN.

Kom!

HERTIG CARL.

In.

JOHAN.

Har Du sofvit?

CARL.

Nu har jag sofvit på saken?

JOHAN.

Och hvad så?

CARL.

Att småkonungar skaffats undan är ingen olycka för riket.

JOHAN.

Det tycks vara allmänna meningen!... Men riket får icke styras af en dåre!

CARL.

Där ha vi den ömtåliga punkten... Är han dåre!

JOHAN.

Utän tvifvel!

CARL.

Stopp! Samvetskval, ånger, bättring är icke dårskap!

JOHAN.

Men hans sista handlingar dem Du icke känner äro rena galenskapen! Du vet icke att han, Konungen har aflagt besök hos Knekten Måns, gjort formelig afbön, anhållit om dotterns hand, rustat till bröllop, och redan inbjudit mig. Din bjudning råkar Dig nog.

CARL.

Går af och an, eftertänksam.

Klokt är det icke, men icke galet heller!

JOHAN.

Inte det! Menar Du att Sveriges tron skall intagas af Måns Knekts barnbarn?

CARL.

Nej, det ser jag icke gärna; men adoptivbarn kunna väl ej rimligen bli tronföljare.

JOHAN.

Inte det? Göran Persson den habilaste skurk och den enda statskloke riket ägt, får ständerbeslut på allt hvad han vill. Han fick ständerna att döma mig till döden... och han förmår nog ständerna adoptera frillebarn och göra dem legitima.

CARL.

Kan man icke skaffa honom ur världen, då?

JOHAN.

Försök! Eller rättare; ingen Göran utan Erik, alltså...

CARL.

Weg med Erik!... Men det är en bror...

JOHAN.

Nej, han påstår själf att han icke är bror till oss, efter som vi icke ha samma mor!

CARL.

Antaget att vi tillsammans åstadkommo en regimentförändring.

JOHAN.

Så skaffade vi oss ett ständerbeslut efteråt...

CARL.

Johan, hvar har Du lärt sådana grundsatser?

JOHAN.

Hos mina fiender!

CARL.

En dålig skola! . . . Emellertid, antaget vi två verkställa en regimentsförändring, hvad sker sedan?

JOHAN.

Att vi två dela tronen! Den stol där Gustaf Vasa sutit är nog bred i sitsen för två.

CARL.

Beseglar Du denna öfverenskommelse med ord och handling?

JOHAN

räcker handen.

Javäll!

CARL.

Jag tror på Dig, Johan, emedan Du har hvad Erik saknar — religion! . . . Därför återbuda vi till bröllopet och tåga i stället mot Stockholm!

JOHAN.

Är det inte bättre låta Erik tro att vi komma till bröllopet?

CARL.

Må det bero af omständigheterna. Vi veta ju

icke hans nästa schackdrag; låt honom därför röja sitt spel först.

JOHAN.

Du är nästan klokare än jag! . . . Men vet Du att jag är rädd för den där inbjudningen. Han kallar oss Folkungar därför att vi härstamma från Valdemarer; detta varslar Nyköpings gästabud . . .

CARL.

Eller Hätunalek!

JOHAN.

Hällre det!

CARL.

Alltså: Upp att leka! — Och jag litar på Dig, Johan, Du vet hvarför!

JOHAN.

Lita på mig!

Slottssal.

ERIK OCH KARIN M.

In, i kungliga skrudar.

ERIK.

Ja, nu är Du min maka, landets moder och herrarnes herrskarinna. Jag hälsar Dig välkommen i Konungaborgen. — Lysande var icke vårt biläger, ty hertigarne uteblefvo från ceremonien . . . men de kunna väntas till gästabudet . . .

KARIN M.

Erik, gräm Dig icke öfver denna sista förödmjukelse; fröjdas hellre med mig att våra barn fått föräldrar som äro äkta makar . . .

ERIK.

Allting var solkigt och skeft i mitt lif; så skulle äfven denna hedersdag, då jag förde min ungdoms brud till Herrans altare äfven bli en vanärans dag! Och barnen, Guds välsignelse, måste döljas för att icke blotta vår skam inför världen som likafullt vet om den!

KARIN M.

Icke vara otacksam, Erik! Mins de fasans dagar och nätter då Du bäfvade för dina barns öde, emedan de suto som gisslan hos fienden . . .

ERIK.

Du har rätt, och fienden var ädelmodigare än jag, då den skonade mina barns lif när jag tog herrarnes . . . Ja, ja, de andra äro bättre än jag, och jag har det bättre än jag förtjänt! Mycket bättre!

KARIN M.

Du skulle egentligen känna Dig lycklig att ha kommit ut ur alla faror så som du gjort . . .

ERIK.

Jag är lycklig . . . men därför är jag orolig . . . och det grämer mig att jag måste utesluta Göran Persson från ceremonien för hertigarnes skull . . . det var deras vilkor!

KARIN M.

Gräm Dig icke men var tacksam . . .

ERIK.

Jag är tacksam . . . ehuruväl jag egentligen inte vet hvarför . . . Jag har handlat rätt, och ändå får jag be om förlåtelse!

KARIN M.

Erik, Erik!

NILS GYLLENSTJERNA.

In.

Ers Nåde, folk önskar se den Kungliga bruden
och helsa landets drottning.

ERIK.

Till Karin.

Vill Du?

KARIN M.

Ja, om det är vedertaget bruk.

ERIK.

Till Nils G.

Släpp in folket!

NILS G.

Släpper in folket.

Måns Knekt, Göran Perssons mor, Agda och Maria synas
instuckna bland folket.

KARIN M.

Till Erik.

Säg ett vänligt ord åt far, ett enda!

ERIK.

Jag vet inte, men den mannen är högfärdigare
än jag, och därför behöfver jag icke göra en ond
sak värre!

MÅNS K.

Till Karin.

Nu då allt är godt, förlåter jag Dig!

ERIK.

Vred.

Hvad är det Du förlåter för slag?

MÅNS K.

Jag trodde en gång att fänrik Max skulle bli den som upprättade den fallna... för de två var ju liksom trolofvade... ja, ja, det var ju inte något emellan dem som man säger, jag menar...

KARIN M.

Far! far!

ERIK.

Till Måns K.

Är Du rusig eller är Du besatt af djäfvulen... Kors i Jesu namn ett sådant bröllop! Och ett sådant sällskap! Där ser jag Agda från horkrogen Blå Dufvan som var konkubin åt Jacob Israel! En väninna till bruden! Och den där lunsen är min svärfar; Fy för fan! — Men det är sant, jag skall vara tacksam och glad, och lycklig! Jag är också satan så lycklig!

Till Nils G.

Led ut patrasket och traktera dem! Jag antager att där fins ett halft dussin svägerskor som förr icke velat helsa på mig, kanske en och annan svä-

ger som vill låna pengar! — Kör ut dem, Gyllenstjerna!

KARIN M.

Går ut gråtande.

ERIK.

Talar efter Karin.

Så godt var det!

Folket drager sig ut.

ERIK.

Om jag kunde höra hvad dessa uslingar tänka, skulle jag få anledning hänga dem allihop . . . utom Görans mor, som dock borde haft det vettet stanna hemma. Sonen hade mer förstånd och höll sig undan . . .

GÖRAN PERSSON.

In.

ERIK.

Se där är han! Nu kom Du som efterskickad Görän . . .

GÖRAN P.

Hoppas dock jag icke kommer för sent! . . .

ERIK.

Hvad har Du haft för Dig?

GÖRAN P.

Jag har arbetat med ständerna i Upsala, och här förestår nytt?

ERIK.

Åh bevars!

GÖRAN P.

Efter Din affärd från slottet fann jag anklagelseakten med vittnesmålen. Efter åtskilliga ansträngningar lyckades jag få ständerna samman, och så uppträdde jag som åklagare... kort och godt med den påföljd att ständerna dömde herrarne skyldiga...

ERIK.

Nej! Och jag som bedt om förlåtelse och sändt ut cirkulär kring hela riket förklarande alla de af-rättade för oskyldiga!

GÖRAN P.

Sjunker ner i en stol.

Åh, Herre Jesus Kristus, då äro vi förlorade!
Ja, Erik, allt hvad Du tar i, går baklänges galet.

ERIK.

Kan Du icke reda detta, Göran?

GÖRAN P.

Nej, nu kan jag icke längre reda dina härfvor!
Allt hvad jag bygger rifver Du ner, människa född
till olycka!

ERIK.

Det är därför således som hertigarne återbudat?

GÖRAN P.

Sannolikt, men någon har varnat dem också!

ERIK.

Hvem? Hvem?

GÖRAN P.

Tiger.

ERIK.

Du vet det! Tala!

GÖRAN P.

Det smärtar mig att behöfva yppa det!

ERIK.

Det är Karin således!

GÖRAN P.

Tiger.

ERIK.

Hon! Den gathoran, den falska fan! — Och jag som gick och band mig vid henne! — Hon visste således om ständernas beslut — men jag icke? Sådant får jag upplefva!

GÖRAN P.

Tiger.

ERIK.

Det hade jag för att jag var ädelmodig! För att jag benådade Johan, för att jag försonade skurkarnes släktingar med dryga pengar! — Midt i hjärtat skulle jag träffas också! Af den enda på jorden jag älskade och som jag trodde på! — Kedjor om händer och fötter, repet om halsen — hvem har jag att kämpa mot?

GÖRAN P.

Mot Satan!

ERIK.

Jag tror det! — Om bara enkedrottningen kom, så kom herrarne med till gästabudet! — Tänk den maran Elisabeth i England när hon får veta om mitt bröllop! med knektdottern! Det grämer mig mer än allt! Osägligt! — Haha! Sveriges Konung firar sitt biläger med en nötknäpperska, Vasa äktar en Månsdotter, . . . som varit hora åt en knekt! Det var väl Du som dränkte honom! — Tack ska Du ha för det! Jag fick skulden naturligtvis och måste be Karin om

förlåtelse, i tre dagar och tre nätter... jag skall alltid be om förlåtelse när andra begått skurkstreck... Så synd att hertigarne inte kom; jag skulle ha lagt krut under deras stolar och själf tändt på!

NILS GYLLENSTJERNA.

In.

ERIK.

Skria nu!

NILS G.

Tiger.

ERIK.

Flera återbud! Enkedrottningen ursäktar sig!

NILS G.

Visar en mängd öppna bref.

Ja, och alla herrarne ber ursäkta!

ERIK.

Åh! Jag, Konungen, hedrar skurkar med att bjuda dem till mitt bröllop, och de komma icke! Gyllenstjerna! Låt blåsa till taffeln! Kalla sen in patrasket och befall dem till bords! Allihop! Min falska juvel skall få sin infattning efter eget värde! — Skicka ut på gator och torg och hemta tiggarn från rännstenen och horan från krogen.

NILS G.

Är det allvar?

ERIK.

Skämtar Du, hvad?

Går och slår upp fonddörren; ger ett tecken; fanfar blåses och dukade bord bäras in på scenen; går till vänstra dörren och vinkar in Folket som synes halfrusigt och blygt.

Till bords! uslingar! Så! ingen falsk blygsamhet! Bruden, vänta vi inte på, för hon har nyss kommit ner! Sitt hundar! — Lyden I ej, så dödar jag Er!

Folket och de förre, utom Göran Perssons mor intager platserna vid bordet.

GÖRAN P.

Blir sittande i sin stol och ser föraktligt på uppträdet.

NILS G.

Nedlägger sin marskalks-staf vid Eriks fötter och går.

ERIK.

Jaså Du är mätt nu, tallriksslickare; håller Du Dig för god att lägga för slöddret där? Se på Kungens svärfar, du, hur han stoppar fingerna i mun . . .

Tar upp stafven; bryter den och kastar stumparne efter Gyllenstjerna.

Gå åt helvete!

NILS G.

Nu går Er sista och enda vän!

Går.

ERIK.

Till Göran P.

Tänk så vackert det låter; och jag är ännu ett sådant barn eller ett sådant få att jag är färdig tro den första skurk som säger ett vackert ord. — Emellertid

sätter sig bredvid Göran P.

Gyllenstjerna var inte den bästa och inte den sämsta; herr Till och Ifrån hette han; full af rättkänsla och orättvisa; modig som få och feg som ingen; trogen som en hund och falsk som en katt . . .

GÖRAN P.

Med ett ord: en människa!

Nytt folk kommer in.

ERIK.

Till folket.

Välkomna godt folk i bröllopgården! Sitt ner till bords! Äten, dricken och varen glada, ty i morgon skolen I dö!

Till Göran.

Det är sällsamt att jag alltid tyckt om sämre folk! Vet Du jag riktigt trifs med dessa figurer! — Men se på lakejerna hur de rynka näsan . . . haha!

GÖRAN P.

Tycker Du verkligen att det sämre folket är sämre än det bättre? Vet Du att en sådan råhet

som Svante Sture visade när han besökte mig har jag aldrig mött vid rännstenen eller på krogen.

ERIK.

Hvad sa han för slag?

GÖRAN P.

Jag skäms på hans vägnar att upprepa de skymford han lät falla i min mors och barnets närvaro . . . Sticka knifven i mun gjorde han visserligen inte, men det var också hans största förtjänst!

ERIK.

Till lakejerna som servera motvilligt.

Varen höfliga mot mina gäster, annars skall jag låta hudstryka Er!

Till Göran P.

Hvad grubblar Du på?

GÖRAN P.

På ditt öde — och på mitt! — Men jag begriper numera ingenting. Tror dock att vår saga lider mot slutet. Det är så doft i luften och jag hör så mycket! I ena örat hör jag hästtramp, och i det andra trumslag af den sorten som brukas vid spetsgårdar . . . Har du sett min mor nyligen?

ERIK.

Hon var nyss här och såg på bruden!

GÖRAN P.

Jag förstår inte, men jag längtar efter gumman; hon talade visserligen mest om pengar, men hon hade nog rätt...

ERIK.

Göran, Du är väl icke gramse därför att jag bad Dig uteblifva från brölloppet — det var för hertigarnes skull...

GÖRAN P.

Tror Du jag inte förstår det; tror Du jag är småaktig? — Men en sak skall jag be dig om!

ERIK.

Säg ut Du!

GÖRAN P.

Du skall icke föreställa Dig att jag stått i något som hälst förhållande till Agda, Jakob Israels efterleverska, ty det är icke sant. Att jag tog hand om henne var bara en sån där nyck af, hm! ädelmod, som vi ha lite hvar någon enda gång!

ERIK.

Du är egentligen en god människa, Göran...

GÖRAN P.

Håll din mun! ja förlåt men jag tål inte att man talar väl om mig; det är som om det inte vore

sant eller icke kom mig vid! Jag lider af'et, med ett ord.

ERIK.

Scha, scha, scha . . .

GÖRAN P.

Vet Du hvad hertigarnes uteblifvande betyder?

ERIK.

Att de äro suggor!

GÖRAN P.

Att vi äro dömda till döden! Det finner jag helt enkelt och klart!

ERIK.

Döden! Ja, naturligtvis! Det har Du rätt i! Vet Du hvad mitt största fel var?

GÖRAN P.

Nej, jag vet numera absolut intet, förstår intet, och därför är jag slut. Drömde en gång att jag var en statsklok, och tänkte jag hade en uppgift; att försvara din krona tagen i arf efter din store fader, gifven af folket — icke af herrarne — och buren med Guds Nåde! Men jag måtte ha miss-tagit mig.

ERIK.

Har Du aldrig märkt, Göran, att det fins saker som vi icke förstå, och som vi icke må förstå?

GÖRAN P.

Jo! Men har Du icke ofta och till sist känt Dig vara en bit bättre än de andra?

ERIK.

Jo! och Du?

GÖRAN P.

Jag har alltid tyckt mig handla rätt...

ERIK.

Jag ock; och sannolikt de andra med. Hvem har då haft orätt?

GÖRAN P.

Ja, säg det! — Tänk hvad vi veta litet!

Paus.

ERIK.

Göran, vill Du gå efter Karin?

GÖRAN P.

Ja, om Du förlåter henne!

ERIK.

För hvad? Jaså, det där att hon varnade her-
tigarne. Det var fult mot mig, men hon kanske var
rädd få blodskuld öfver barnen! och öfver mitt
hufvud.

GÖRAN P.

Hon tog dina kruttunnor i förskott, ty hon kände
sin Erik! Förlåt henne!

ERIK.

Det har jag redan gjort i mitt sinne... Men
se på de där! Nu börja de bli mätta och glada och
skulle gärna vilja språka... Göran, är lifvet mer att
skratta åt än gråta åt?

GÖRAN P.

Det är väl båda delarne lika! — För mig är
det hela ett nonsens, men det utesluter icke att en
fördold mening kan finnas i't! — Du är bedröfvad,
Erik?

ERIK.

Ja, den gamla oron kommer igen! Men hvem
oroar mig? Hvem? Följ mig; jag vill se Karin och
barnen. Kan Du förklara det; jag vet ju att hon
icke är stort bättre än jag, men i hennes närhet
känner jag mig lugnare och mindre benägen att
vara ond!

GÖRAN P.

Jag kan icke förklara någonting . . .

ERIK.

Ibland tycker jag mig vara hennes barn, och ibland är hon mitt! . . .

Paus.

GÖRAN P.

Lyss.

Tyst! Jag hör hur det tassar i trappor och förstugor; man smyger i dörrar och . . . man öppnar fönster . . .

ERIK.

Du hör det också?

NILS GYLLENSTJERNA.

In.

ERIK.

Se där! Nils Göransson Till- och Ifrån, född Gyllenstjerna! Haha!

NILS G.

Ers Nåde! Slottets besättning och vakten äro mutade! Hertigarne måtte befinna sig mycket närmare än vi ana!

ERIK.

Gå till Hertigarne då!

NILS G.

Så usel är jag ändå inte!

ERIK.

Hvad har du för bevis för dina misstankar?

NILS G.

Visar ett silfvermynt.

Denna judaspenning som utdelats åt slottsfolket. Den kallas redan Blodsklippingen och är slagen af det silfver Ers Nåde gaf i mansbot för Sturarne och de andra Herrarne!

ERIK.

Göran.

Kan Du reda detta? Förrädarne afrättas; jag erlägger mansboten och med mansboten skall mitt hufvud köpas — och Ditt! Är icke världen galen? — Följ mig till Karin!

GÖRAN P.

Jag följer dig som alltid och hvar Du vill!

ERIK.

Till Nils G.

Gå, Gyllenstjerna, och skona Ditt lif! — Tack för det goda Du gifvit mig, det andra . . . stryker vi öfver! — Låt folket roa sig till slut! Det är barn som ingen får förarga!

NILS G.

På knä för Erik.

Gud skydde och bevare den gode Konungen,
folkets vän, Erik Bondekonung!

ERIK.

Kallar de mig för det? Säger man något godt
om mig?

NILS G.

Ja; och när Erik kommer med ax, säger landt-
mannen, då han ser Helige Eriks bila på stafven:
Gud bevare Konung Erik!

ERIK.

Tyst! däre och hädare, vi tro icke på helgon
mer...

GÖRAN P.

Och inte på djäflar heller!

Göran P. och Erik gå till höger, Nils G. till venster.

Paus.

MÅNS K.

Fullkomligt nykter, men förlägen; höjer en pokal.

Go vänner, välfägnaden har nu... låtit oss väl
smaka... smakas...

MARIA

högt och tydligt.

Jag vill göra kiss mamma...

AGDA.

Tyst min ängel!

MÅNS K.

Det är visserligen inte jag som är värd... och något sällsamt är i sanning... denna koll... kollat... denna kollation. En och annan skulle ha velat se bruden och brudgummen till bordet...

MARIA.

Jag vill göra kiss, mamma!

MÅNS K.

Vänta lite, mitt barn, och drick inte så rikligt med vin...

MARIA.

Jag vill göra kiss, mamma!

MÅNS K.

Led ut ungen då, för tusan hakar...

AGDA

reser sig med Maria.

Kom min ängel...

MANSRÖST I.

Kan man inte göra sånt der hemma, så va de väl fan? — Lakej! tag hit gåsen en gång till...

QVINNORÖST I.

Nej, det var jag som ba först!

MANSRÖST II.

Stick på laxen! Du!

LAKEJ I.

Vet Du hvar Du är hemma?

MANSRÖST II.

Jag är hos oss, Du guldfink! Det är vår mat, ser Du, för vi ha betalat den!

QVINNORÖST II.

Lossa på remmen, Måns lilla!

MÅNS K.

Är det någon som ill-sinuerar mig... på mig? Syns Du jag spisar för mycket?

QVINNORÖST II.

Nej, jag sa åt lilla Måns!

MANSRÖST III.

Lakej! Få hit trumpeterna! Trumpeterna!

MÅNS K.

Pass! inga trumpeter!

MANSRÖST III.

Ja unrar juss hvar de fina herrarna sitter å eter?
Ska di vara liksom för goa?

MANSRÖST I.

Kungen? Den är ju galen vet ja!

QVINNORÖST II.

Visst är han galen, för inte skulle vi sitta här
annars!

MÅNS K.

Jag ska be...

sori.

jag ska be... får jag säga ett ord; ett ord! —
I skullen inte sitta här om Kungen... var mindre
vetande. Han är lite sär och aparte... men nu
har han visat sig bättre än mången, som... inte
vill göra en olycklig flicka rätt. Och den måltid
han bjudit oss, stackare... ja, för vi ä stackare...
det skall betyda att han icke ringaktar sin bruds
obetydliga upphof, skulle man kunna säga!

Signaler blåsas utanför från flera håll.

Go vänner, dessa signaler, som vi krigsmän
kalla dem, gifva vid handen, att måltiden eller kol-
lationen är slut! Låtom oss därför tacka Gud för mat!

MODERN PERSSON

in.

Hvad är detta för tillställning?

MÅNS K.

Jo mor Persson, det var en konung som skulle hålla bröllop och han sände ut sina tjänare att kalla dem som bjudna voro, men de ville icke komma. Då sade han till sina tjänare: gån ut på vägarne och alla I finnen, kallen till bröllopet. Och tjänarne gingo ut och församlade alla så många de funno både onda och goda och borden voro alla fullsatta!

MODERN P.

Hvar är Göran, min son?

MÅNS K.

Inne hos kungen!

MODREN P.

pekar åt höger.

Där?

MÅNS K.

Där!

MODREN P.

går åt höger.

MÅNS K.

Go vänner! När nu kungen kommer igen skall
I ropa med mig: Erik den fjortonde, konung, vivat!
V, i, v, a, t!

ALLA.

Vivat!

PEDER WELAMSON

in häftigt.

Är konungen här?

MÅNS K.

Nej? Hvad står på!

PEDER W.

Slottet är öfverraskadt; och hertigarne äro i
rummet invid!

MÅNS K.

reser sig.

Herre Gud i himmelen, hvad skall bli af oss!

ALLA

reser sig från bordet.

PEDER W.

Af Er! Hvad skall bli af mig? — Det blir nog
stupstocken det!

MÅNS K.

Intet är så obeständigt som lyckan, och när man har det som bäst står olyckan bakom dörren
Hvad ska vi säga? Hvad ska vi ta oss till?

PEDER W.

tar en bågare; tömmer den.

Bara di lät bli att pina en; men hertigen är en
djäfvul!

MODREN PERSSON

inrusande.

Jesus Kristus, konungen är fångslad! Och Gö-
ran, min son, min son!

MÅNS K.

Och Karin, min dotter! min dotter! —

MODREN P.

Ja ropa nu! Dig följer hon inte . . .

MÅNS K.

Inte?

MODREN P.

Nej, ty hon har redan följt sin make!

MÅNS K.

De ä galna båda två!

Fondörrarne slås upp; Nils Gyllenstjerna synes.

NILS G.

Konungen kommer!

alla dra sig åt sidorna.

MÅNS K.

Konungen är ju fångslad!

NILS G.

Ja, den ja! Men inte den här! Pass på folk,
eller gäller det hufvudena!

Hertig Johan och hertig Carl med svit in.

NILS G.

Konung Johan den tredje, vivat!

ALLA.

Vivat! Johan den tredje!

HERTIG JOHAN.

Tack!

till Nils Gyllenstjerna.

Hvad är det här för sällskap

NILS G.

Det är kung Eriks hof!

HERTIG JOHAN

till hertig Carl.

Min syn är något skröplig; men jag tycker hofvet ser något underligt ut. Är det inte trashankar med där?

HERTIG CARL.

Vår broder älskade icke småkonungar, men väl småfolk . . .

HERTIG JOHAN.

Ja, det var hans svaghet . . .

HERTIG CARL

halfhögt till Johan.

Eller hans styrka! Men Din är att icke hålla löften!

HERTIG JOHAN.

Hvad för löften?

HERTIG CARL.

Skulle icke vi dela tronen?

HERTIG JOHAN.

Det har jag aldrig hört talas om!

HERTIG CARL.

Du är en stor kältring!

HERTIG JOHAN.

Akta Dig! Det fins många rum på Grips-
holm . . .

HERTIG CARL.

Du känner till dem.

HERTIG JOHAN

till sin svit.

Inbördeskriget är lyktadt; lugnet återställt och
vi kunna gå en ny tid till mötes med nyvaknadt
hopp om fred . . .

HERTIG CARL

ger tecken åt sin svit och går.

HERTIG JOHAN.

Hvart går min broder?

HERTIG CARL.

Min väg, som här skiljes vid din!

NILS G.

Åh, Gud, nu börjar det igen!

HERTIG JOHAN.

Jag tror att världen har blifvit galen!

HERTIG CARL.

Det trodde Erik också! Ho vet hur det är . . .

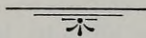
MARIA.

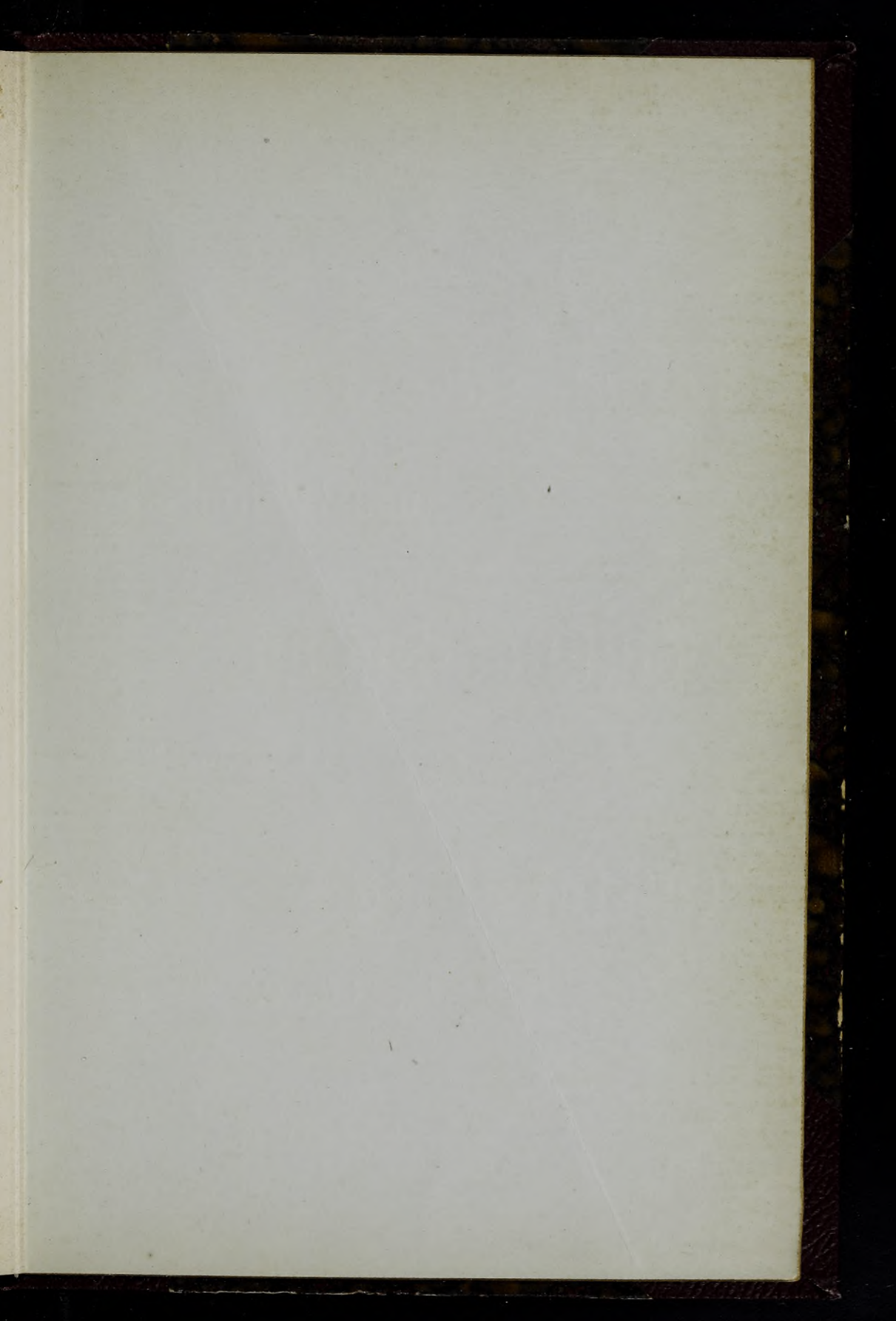
Är det inte slut snart, mamma?

HERTIG CARL

leende.

Nej, mitt barn, lifvits strider ta aldrig slut!

Historiska Skådespel

af

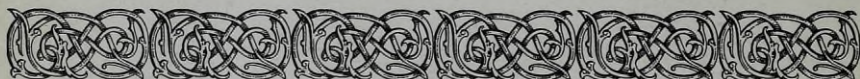
August Strindberg

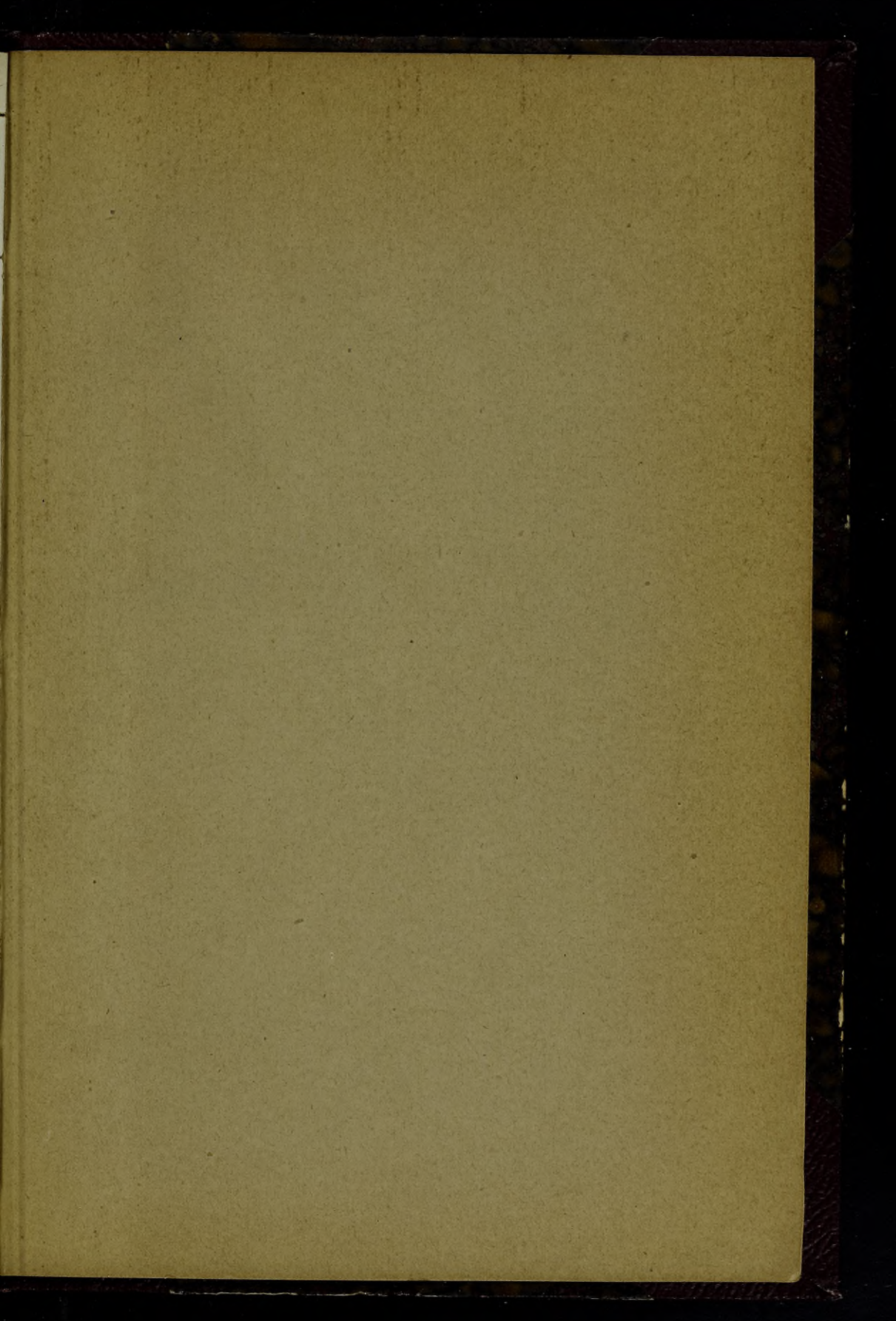
Folkunga-Sagan

Skådespel i fem akter. Kr. 2.

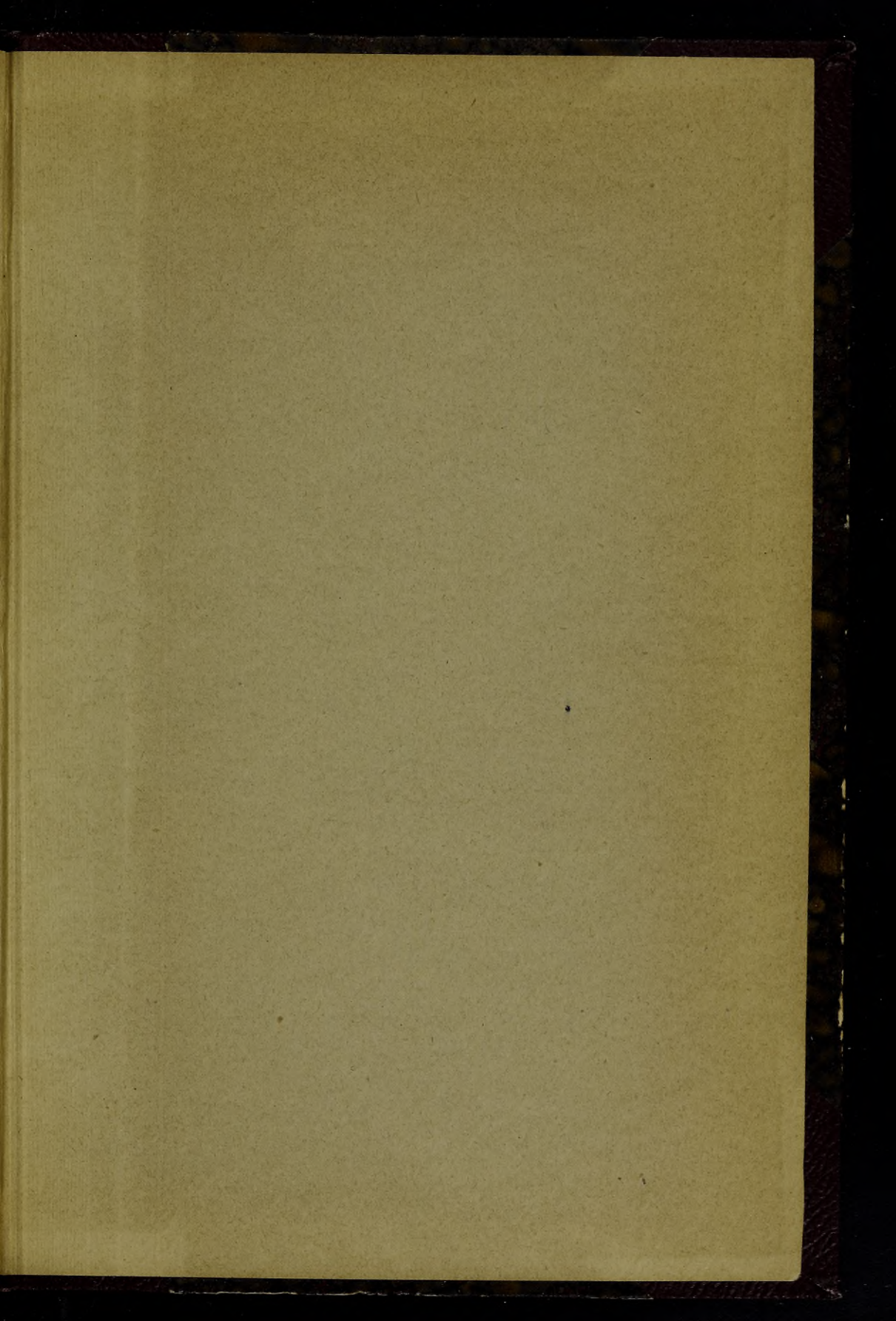
Gustaf Vasa • •

Skådespel i fem akter. Kr. 2.25.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400999190